

URZĄD STATYSTYCZNY W BYDGOSZCZY

Migracje zagraniczne i wewnętrzne ludności województwa kujawsko-pomorskiego

Narodowy Spis Powszechny
Ludności i Mieszkań
2011

ISBN 978-83-62131-09-9

BYDGOSZCZ 2014

URZĄD STATYSTYCZNY W BYDGOSZCZY

**Migracje zagraniczne
i wewnętrzne ludności
województwa kujawsko-pomorskiego
część I**

**Narodowy Spis Powszechny Ludności
i Mieszkań 2011**

Bydgoszcz, 2014

SPIS TREŚCI

	Str.
OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH	2
UWAGI OGÓLNE	3
Podstawa prawna, termin i zakres spisu ludności i mieszkań 2011	3
Podstawowe cele spisu	4
Zakres tematyczny spisu	4
Źródła danych	5
Badanie pełne	6
Badanie reprezentacyjne	7
Spis osób w obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz osób bezdomnych	7
Spis próbny	8
Spis kontrolny	8
Formularze wykorzystywane w spisie 2011	9
Sposoby i formy upowszechnienia wyników spisu	9
Uwagi techniczne	11
UWAGI METODYCZNE	12
Definicje i pojęcia spisowe	12
Metodologia badania migracji wewnętrznych w NSP 2011	19
Metodologia badania zagranicznych migracji czasowych w NSP 2011	21
Metody zastosowane w opracowaniu wyników spisu	23
KOMENTARZ ANALITYCZNY	25
Imigranci przebywający w Polsce czasowo powyżej 3 miesięcy	25
Emigranci przebywający czasowo za granicą powyżej 3 miesięcy	31
Migracje wewnętrzne	42
ANEKS TABELARYCZNY	

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

- Kreska (–) – zjawisko nie wystąpiło,
Znak „x” – wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe,
„W tym” – oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy,
Kropka (.) – oznacza zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych,
(0,0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05.

UWAGI OGÓLNE

1. Podstawa prawna, termin i zakres spisu ludności i mieszkań 2011

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań w Polsce w 2011 roku był pierwszym spisem realizowanym od czasu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej i przeprowadzony został na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej **w okresie od 1 kwietnia do 30 czerwca 2011r. według stanu w dniu 31 marca 2011 roku, o godz. 24.00.**

Ramy tematyki spisu ludności i mieszkań w 2011 roku, zakres, formę, tryb, granice obowiązków statystycznych i dobrowolności udziału w badaniach określiła Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2011 r. (Dz.U. z 26 marca 2010 r. nr 47, poz.277) wraz z aktami wykonawczymi do ustawy oraz Rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 763/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań (Dz. U. UE. L. z dnia 13.08.2008 r. Nr 218).

Spis ludności 2011 obejmował osoby stale zamieszkałe (zameldowane) na obszarze Polski bez względu na fakt, czy te osoby przebywały w kraju w czasie spisu czy też były za granicą oraz osoby przebywające czasowo. Spis był przeprowadzony w budynkach, mieszkaniach, obiektach zbiorowego zakwaterowania i innych zamieszkałych pomieszczeniach niebędących mieszkaniami.

W Polsce dotychczasowa praktyka spisowa opierała się na tradycyjnym sposobie przeprowadzania spisów, który polegał na angażowaniu rachmistrzów spisowych, odwiedzających wszystkie zamieszkałe jednostki i zapisujących uzyskane bezpośrednio od respondentów informacje na formularzach spisowych, dostępnych w formie papierowej. Następnie dane z formularzy były rejestrowane oraz już w formie elektronicznej podlegały dalszemu opracowaniu. Taka organizacja spisu okazała się jednak bardzo kosztowna i pracochłonna. Z tego względu Polska zdecydowała się w spisie 2011 na odejście od tradycyjnej metody na rzecz metody mieszanej, polegającej na połączeniu danych z rejestrów i systemów informacyjnych z danymi pozyskiwanymi w badaniach statystycznych – bezpośrednio od respondentów.

Komisja Europejska przygotowując podstawy prawne przeprowadzania spisów na obszarze UE wzięła pod uwagę dynamiczny rozwój systemów administracyjnych i rozwiązań informatycznych wykorzystywanych przy wyborze metody spisu. W przepisach Rozporządzenia PE i Rady Nr 763/2008 określone zostały szczegółowo źródła, które mogą być wykorzystywane dla pozyskania danych statystycznych dla potrzeb spisu. W szczególności są to:

- a) tradycyjne spisy powszechne,
- b) spisy powszechne opartych na danych z rejestrów administracyjnych,
- c) połączenie tradycyjnych spisów powszechnych z badaniami reprezentacyjnymi,
- d) połączenie spisów powszechnych w oparciu o dane z rejestrów administracyjnych z badaniami reprezentacyjnymi,
- e) połączenie spisów powszechnych w oparciu o dane z rejestrów administracyjnych z tradycyjnymi spisami powszechnymi,

- f) połączenie spisów powszechnych w oparciu o dane z rejestrów administracyjnych z badaniami reprezentacyjnymi oraz tradycyjnymi spisami powszechnymi,
- g) odpowiednie badania oparte na próbie rotacyjnej (tzw. „kroczący” spis powszechny).

Rozporządzenie nr 763/2008 jest pierwszym aktem prawnym na skalę międzynarodową, który traktuje równorzędnie różne podejścia do przeprowadzania spisów ludności i mieszkań w krajach członkowskich UE.

2. Podstawowe cele spisu

Podstawowe cele Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 roku można sprecyzować następująco:

- 1) Zaspokojenie potrzeb informacyjnych kraju, zwłaszcza zebranie informacji, których nie można uzyskać z innych źródeł;
- 2) Dostarczenie informacji na poziomie jednostek podstawowego podziału administracyjnego kraju;
- 3) Możliwie szeroka charakterystyka zmian, jakie zaszły w okresie 2002-2011 w podstawowych strukturach demograficzno-społecznych ludności, gospodarstw domowych i rodzin oraz zmian w wielkości i standardzie zasobów mieszkaniowych;
- 4) Zebranie informacji niezbędnych do zabezpieczenia potrzeb międzynarodowych Unii Europejskiej oraz ONZ;
- 5) Aktualizacja bazy do budowy operatów losowania do badań reprezentacyjnych prowadzonych poprzez obserwacje gospodarstw domowych.

3. Zakres tematyczny spisu

Przy ustalaniu zakresu przedmiotowego spisu ludności i mieszkań 2011 została przeprowadzona analiza wykorzystania wyników poprzedniego spisu oraz analiza nowych potrzeb informacyjnych. Brano również pod uwagę możliwości pozyskania tych informacji z innych źródeł, przede wszystkim z systemów informacyjnych administracji publicznej, a także konieczność zachowania w czasie pełnej porównywalności danych oraz zobowiązania międzynarodowe określone w rozporządzeniu nr 763/2008.

W 2008 roku zostały przeprowadzone konsultacje społeczne, w których zbierano uwagi i zapotrzebowanie na dane spisowe od urzędów centralnych i terenowych, samorządów, ośrodków badawczych, organizacji narodowościowych i instytucji wyznaniowych.

W wyniku tych prac ustalono następujące tematy badawcze:

1. Geograficzna charakterystyka ludności – miejsce przebywania, miejsce zamieszkania w okresie międzyspisowym i przyczyny jego zmiany;
2. Demograficzna charakterystyka osób – płeć, wiek, stan cywilny (formalnoprawny i faktyczny), kraj urodzenia, w tym rodziców, obywatelstwo;
3. Gospodarstwa domowe i rodziny: wielkość i skład gospodarstwa domowego i rodziny, rodziny biologiczne i zrekonstruowane, rodziny niepełne, pozycja osób w gospodarstwie domowym i rodzinie;

4. Wykształcenie – poziom wykształcenia, kontynuacja nauki; rodzaj szkoły, dziedzina i kierunek kształcenia,
5. Migracje wewnętrzne i zagraniczne, w tym badanie emigracji Polaków, emigracji zarobkowej, reemigracji oraz imigracji cudzoziemców do Polski;
6. Dzietność kobiet;
7. Narodowość i język;
8. Wyznanie (przynależność do kościoła lub związku wyznaniowego);
9. Niepełnosprawność prawna i biologiczna;
10. Ekonomiczna charakterystyka osób, w tym:
 - ✓ Bieżąca aktywność ekonomiczna: pracujący w pracy głównej i dodatkowej, bezrobotni, bierni zawodowo, charakterystyka zawodowa pracujących;
 - ✓ Stała aktywność ekonomiczna dla pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych;
 - ✓ Dojazdy do pracy;
11. Główne i dodatkowe źródło utrzymania osób;
12. Źródła utrzymania gospodarstwa domowego, samodzielność gospodarowania i zamieszkania;

Integralną częścią spisów ludności w polskiej praktyce są spisy mieszkań i budynków, w których są zlokalizowane mieszkania. Zebrane podczas spisu informacje umożliwiają wyszacowanie potrzeb mieszkaniowych, wynikających zarówno z fizycznego braku mieszkań, jak również z powodu konieczności wymiany istniejących zasobów lub zasobów nie nadających się do remontu.

Z zakresu tematyki mieszkaniowej ujęto w spisie następujące zagadnienia:

1. Rodzaj zamieszkaných pomieszczeń;
2. Charakterystyka mieszkań, w tym:
 - ✓ mieszkania zamieszkane według rodzaju zajmowania mieszkania, własności mieszkania, wielkości mieszkania, w tym: liczba izb z wyszczególnieniem pokoi, pomieszczeń kuchennych i innych izb oraz powierzchnia użytkowa mieszkań, wyposażenia w instalacje sanitarno-techniczne, sposób ogrzewania mieszkania;
 - ✓ mieszkania niezamieszkane dodatkowo charakteryzowane według przeznaczenia oraz przyczyny niezamieszkania;
3. Charakterystyka budynków z zamieszkanymi lokalami mieszkalnymi, w tym: rodzaj budynku, forma własności budynku, liczba mieszkań w budynku, rok wybudowania;
4. Informacje o tytule prawnym do zajmowanego mieszkania.

4. Źródła danych

Powszechny spis ludności i mieszkań 2011 został przeprowadzony metodą mieszaną, w odróżnieniu od wszystkich dotychczasowych spisów, które były przeprowadzane metodą tradycyjną z ewentualnym włączeniem badań reprezentacyjnych, rozszerzających zakres badanych w spisie tematów.

Dane dla spisu 2011 były pozyskiwane ze źródeł administracyjnych – rejestrów i systemów informacyjnych – oraz zbieranie bezpośrednio od ludności w ramach badania reprezentacyjnego oraz tzw. badania pełnego. Oprócz tego przeprowadzone zostały dwa pełne badania, obejmujące osoby przebywające w obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz osoby bezdomne. Zastosowane rozwiązania miały przede wszystkim zmniejszyć koszty spisu oraz obciążenie osób objętych spisem, przy jednoczesnym zachowaniu dobrej jakości wyników spisu.

W ustawie o NSP 2011 przyjęte zostało założenie jak najszerszego wykorzystania systemów informacyjnych administracji publicznej, jako źródeł danych dla potrzeb spisu, co w konsekwencji oznaczało, że informacje przewidziane do zebrania w trakcie spisu pobrane zostały przede wszystkim z dostępnych źródeł administracyjnych, a następnie wykorzystane do przygotowania i aktualizacji wykazu adresowo-mieszkaniowego oraz do utworzenia operatu adresowo – mieszkaniowego do losowania próby do badania reprezentacyjnego, a także jako bezpośrednie źródło danych spisowych.¹

5. Badanie pełne

Badanie zostało przeprowadzone drogą internetową – każda osoba mogła dokonać spisu bezpośrednio na specjalnie dla niej przygotowanym formularzu, tj. poprzez weryfikację danych pozyskanych z rejestrów administracyjnych i systemów informacyjnych.

W wyniku szczegółowego przeanalizowania pozyskanych z rejestrów danych, połączono zebrane informacje tworząc wykaz podmiotowy (wykaz osób) do przeprowadzenia badania spisowego. Uzyskane dane zostały użyte do wygenerowania odpowiedzi w ankietach spisowych i przyspieszenia w ten sposób gromadzenia informacji od respondentów (ankieta zawierała 16 pytań – tzw. „formularz krótki”). Z metody internetowego spisania się skorzystało ok. 10% ludności podlegającej spisowi. Dane osób, które nie spisały się przez Internet (nie zostały też objęte badaniem reprezentacyjnym lub spisem w obiektach zbiorowego zakwaterowania lub badaniem bezdomnych) zostały wygenerowane na bazie informacji dostępnych w źródłach administracyjnych (rejestrach i systemach informacyjnych). Korzystanie z danych administracyjnych było związane z koniecznością wdrożenia procedur normalizacji, synchronizacji oraz walidacji. Przede wszystkim wyodrębnione zostały rejestry i systemy informacyjne, które zawierały dane referencyjne.

Podstawowym źródłem informacji na temat budynków i mieszkań w NSP 2011 była tzw. baza budynków. Została ona utworzona w wyniku połączenia danych pozyskanych w ramach NSP 2002, badań statystycznych min. dotyczących wydanych pozwoleń na budowę oraz budynkach mieszkalnych i mieszkaniach w budynkach niemieszkalnych oddanych do użytkowania oraz Elektronicznej Karty Budynku (EKB), za pomocą której każdy podmiot zarządzający lub administrujący budynkami przekazał informacje dotyczące wybranych cech i parametrów poszczególnych budynków wielomieszkaniowych.

¹ Szersze informacje o źródłach danych wykorzystywanych dla potrzeb spisu zostały przedstawione w rozdziale I publikacji „Raport z wyników. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011”, GUS, Warszawa 2012.

6. Badanie reprezentacyjne

Przeprowadzone w ramach spisu 2011 badanie reprezentacyjne, dostarczyło danych, których nie można było pozyskać z rejestrów i systemów informacyjnych. Badanie zostało przeprowadzone na próbie losowej ok. 20% mieszkań w skali kraju. Jednostką losowania było mieszkanie, a dokładniej jego adres. Zbiór mieszkań, który stanowił podstawę do losowania próby został przygotowany w postaci odpowiedniego operatu losowania z „głębokim” warstwowaniem. Z uwagi na fakt, że przyjęta została zasada jednostopniowego losowania mieszkań, zastosowany schemat losowania oraz alokację próby w poszczególnych powiatach (we wszystkich poprzednich spisach w badaniach reprezentacyjnych towarzyszących tym spisom stosowano losowanie dwustopniowe) – wspomniany operat wymagał szczególnego przygotowania.²

W efekcie do badania reprezentacyjnego wylosowano ponad 2 744 tys. mieszkań spośród prawie 13,5 mln mieszkań znajdujących się w operacie losowania. Mieszkania były losowane z każdej z prawie 70,5 tys. warstw, zaś wielkość próby w poszczególnych warstwach wahała się od niemal 6% do ponad 49%.

Zakres tematyczny badania reprezentacyjnego w NSP 2011 uwzględniał sześć dużych obszarów tematycznych:

- ludność i jej charakterystyka demograficzno-społeczna,
- aktywność ekonomiczna,
- migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności,
- narodowość i wyznanie,
- gospodarstwa domowe i rodziny
- oraz budynki i mieszkania.

W ramach tych obszarów można wyróżnić 15 tematów badawczych. Formularz długi, o szerokim zakresie tematycznym zawierał ponad 120 pytań. Respondenci odpowiadali – przeciętnie na 70-80 pytań, w zależności od płci, wieku respondenta, jego mobilności i aktywności zawodowej.

Badanie reprezentacyjne w zdecydowanej większości zostało przeprowadzone metodą bezpośredniego wywiadu rachmistrzów z mieszkańcami wylosowanego mieszkania (metoda CAPI), ale respondenci mogli także spisać się sami przez Internet – z takiej możliwości skorzystało ok. 2% osób.

7. Spis osób w obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz osób bezdomnych

W trakcie trwania spisu zebrano informacje o osobach przebywających powyżej 3 miesięcy w **obektach zbiorowego zakwaterowania**, czyli w budynkach zajętych przez jeden odrębny zakład, świadczący usługi: opiekuńczo-wychowawcze, opiekuńczo-lecznicze, obiekty związane z pracą lub nauką (domy studenckie, internaty, hotele pracownicze), bądź inne, w którym to obiekcie zamieszkuje/przebywa zwykle większa liczba osób. Dane zostały

² Przygotowanie operatu losowania, schemat losowania oraz alokacja próby zostały szerzej opisane w Rozdziale 1 publikacji „Metodologia spisu ludności i mieszkań 2011 – wybrane aspekty”. Ponadto przewiduje się wydanie specjalnej publikacji poświęconej w całości metodologii spisu ludności i mieszkań 2011.

pozyskane od właścicieli, administratorów lub zarządców obiektów przy wykorzystaniu specjalnej aplikacji internetowej.

Badanie osób bezdomnych przeprowadzono w dniach 15-16 kwietnia 2011 r. – przy współpracy z Pomorskim Forum na Rzecz Wychodzenia z Bezdomności.

Osoby bezdomne spisywane były przez rachmistrza na aplikacji mobilnej, w miejscu ich przebywania wskazanym przez pracowników gminnych biur spisowych w porozumieniu z placówkami udzielającymi pomocy bezdomnym. Zostały spisane osoby, które wieczór i noc w momencie spisu spędzały poza jakąkolwiek instytucją funkcjonującą całodobowo, w miejscach ich przebywania takich jak: dworce kolejowe i autobusowe oraz ich okolice, kanały i węzły ciepłownicze, ogródki działkowe, ulice, bunkry, lasy i parki, centra handlowe, parkingi, opuszczone samochody, przyczepy kempingowe, klatki schodowe, zsypy, piwnice, śmietniki, wagony i bocznice kolejowe, ogrzewalnie itp. Osoby bezdomne przebywające w obiektach zbiorowego zakwaterowania typu: schroniska, noclegownie i inne instytucje dla bezdomnych – zostały spisane przez administratorów tych obiektów.

8. Spis próbny

Spis próbny przeprowadzany był w okresie od dnia 1 kwietnia do 31 maja 2010 r., według stanu na dzień 31 marca 2010 r. o godz. 24⁰⁰.

Jednostki podziału terytorialnego (gminy), w których był realizowany spis próbny, zostały dobrane celowo, biorąc pod uwagę ich zróżnicowanie pod względem gęstości zaludnienia, występujących specyficznych cech terenu, ludności tam zamieszkałej i ich warunków mieszkaniowych. Na terenie wybranych gmin zostały spisane wszystkie zamieszkane budynki i mieszkania oraz osoby według zasad przyjętych do spisu powszechnego. Sprawdzone zostały rozwiązania metodologiczne i organizacyjne planowane do zastosowania w spisie powszechnym. Ze szczególnym uwzględnieniem zbadane zostały poszczególne metody badania oraz techniki zbierania danych, w tym efektywność samospisu internetowego i ankietowania telefonicznego. Równie ważne znaczenie miało przetestowanie aplikacji do formularza elektronicznego oraz sprawność pozyskiwania danych na przenośnych urządzeniach elektronicznych.

9. Spis kontrolny

W dniach od 1 do 11 lipca 2011 r. przeprowadzony został spis kontrolny do NSP 2011. Celem spisu kontrolnego 2011 było sprawdzenie kompletności przeprowadzonego spisu, poprawności danych uzyskanych w spisie oraz zgodności tych danych ze stanem faktycznym.

Spośród 2 744 tys. mieszkań, które wcześniej zostały wylosowane do badania reprezentacyjnego wylosowano 80 tys. mieszkań, w których przebywała przynajmniej jedna osoba z przypisanym numerem telefonu stacjonarnego lub komórkowego. Spisem kontrolnym objęto wszystkie mieszkania, w których respondenci dokonali samospisu przez Internet, mieszkania zostały spisane bezpośrednio przez rachmistrzów spisowych lub spisane telefonicznie – przez ankieterów, jak i takie, w których badanie reprezentacyjne – z różnych powodów – nie zostało przeprowadzone.

Spis kontrolny został przeprowadzany przez ankieterów poprzez telefon (metodą CATI). Formularz do spisu kontrolnego zawierał 14 pytań.

10. Formularze wykorzystywane w spisie 2011

W spisie 2011 wykorzystywano dwa rodzaje formularzy, dostępnych wyłącznie w formie elektronicznej. Formularz długi, o szerokim zakresie tematycznym z dużą liczbą pytań (ponad 120 pytań), stosowany był w badaniu reprezentacyjnym, natomiast formularz krótki (16 pytań) znalazł zastosowanie w badaniu pełnym, przede wszystkim w celu aktualizacji danych pozyskiwanych do spisu z rejestrów i systemów informacyjnych. Formularze elektroniczne były dostępne w trybie *on-line*, a dodatkowo formularz krótki – także w trybie *off-line*. Formularze zostały przygotowane w wersji aplikacji na urządzenia przenośne typu *handheld* – dla ankietera/rachmistrza, w celu przeprowadzenia bezpośredniego wywiadu. Elementem aplikacji elektronicznej były słowniki funkcjonujące przy pytaniach w poszczególnych obszarach tematycznych: edukacji, aktywności ekonomicznej, kraju obywatelstwa i urodzenia, migracji, przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania. Przy niektórych słownikach istniała możliwość swobodnego zapisu słownego. Dodatkowo w części adresowej formularzy elektronicznych podłączony był słownik TERYT.

Odrębne, uproszczone formularze elektroniczne były opracowane dla badania osób bezdomnych oraz osób w obiektach zbiorowego zakwaterowania.

W ramach spisu 2011 przeprowadzono także pełne badanie ludności w 86 gminach, wstępnie wytypowanych na podstawie wyników spisu 2002. Kryterium do wyróżnienia tych gmin był co najmniej 10% udział osób należących do mniejszości narodowej lub etnicznej w liczbie mieszkańców gminy w 2002 roku. Dla osób zamieszkałych lub przebywających w tych gminach w wylosowanych mieszkaniach wypełniany był formularz długi, zaś w pozostałych mieszkaniach – formularz krótki. Pytania o przynależność narodowo-etniczną oraz o język używany w kontaktach domowych zostały włączone do obu formularzy, m.in. także z tego powodu, że w żadnym z systemów administracyjnych nie występowała informacja o narodowości, możliwa do wykorzystania w spisie ludności. Dane z tego badania mają duże znaczenie dla opracowania wyników spisu w obszarze narodowości i języka, zwłaszcza w zakresie ustalania tzw. gmin mniejszościowych.

11. Sposoby i formy upowszechniania wyników spisu

W upowszechnianiu wyników spisu ludności i mieszkań 2011 będą wykorzystywane następujące sposoby:

- publikacje tabelaryczno-analityczne oraz analityczne,
- udostępnianie danych na nośnikach informatycznych
- udostępnianie danych przez Internet,
- Bank Danych Lokalnych (BDL),
- tematyczne (dziedzinowe) bazy danych, np. bazę DEMOGRAFIA,
- bezpośredni dostęp do wynikowych informacji statystycznych – w Analitycznej Bazie Mikrodanych (ABM).

Większość działań związanych z opracowaniem i udostępnianiem wyników spisu odbywa się w ramach systemu ABM. Dla użytkowników wewnętrznych będzie to pełny dostęp, także do danych jednostkowych (nieidentyfikowalnych) ze spisu 2011, natomiast dla użytkowników zewnętrznych dostęp będzie standaryzowała specjalna aplikacja.

Można wyróżnić trzy główne procesy obsługiwane przez system ABM, tj. przetwarzanie danych, analizę danych oraz udostępnianie danych. Zakłada się, że w ramach procesu udostępniania danych w systemie ABM będą realizowane:

- ✓ przygotowanie produktów do udostępniania
- ✓ zarządzanie udostępnianymi produktami
- ✓ monitorowanie i analiza zapytań użytkowników.

Narzędziem wykorzystywanym do obsługi systemu ABM jest SAS, aczkolwiek istnieje możliwość łączenia wyników przygotowanych poza ABM, np. w aplikacji SPSS czy w arkuszu kalkulacyjnym Excel. Ważną funkcję ABM w ramach udostępniania danych będzie pełnił moduł wspierający monitorowanie i analizę potrzeb informacyjnych użytkowników w zakresie danych spisowych. Informacje zwrotne uzyskane dzięki wprowadzeniu tego modułu mogą być wykorzystane do modyfikacji kierunków upowszechniania wyników spisu.

W zależności od sposobu upowszechniania wyników spisu stosowane będą różne formy ich prezentacji jako:

- ✓ dane zagregowane w tablicach predefiniowanych ogólnodostępnych
- ✓ dane tworzone przez użytkowników na bazie mikroagregatów
- ✓ dane opracowywane przez statystyków na zamówienie
- ✓ wyniki prac analitycznych prowadzonych na danych w kostkach OLAP lub na zbiorze danych jednostkowych nieidentyfikowalnych
- ✓ graficzna prezentacja danych (wykresy, kartogramy)
- ✓ wizualizacja wyników spisu z zastosowaniem narzędzi GIS przez portal geostatystyczny (PGS).

Różnorodne formy upowszechniania danych spisowych, a w szczególności bogaty zestaw tablic publikowanych oraz tablic predefiniowanych, dostępnych w systemie ABM oraz w innych bazach – powinny zabezpieczać podstawowe potrzeby na poziomie ogólnokrajowym i regionalnym szerokiego grona użytkowników wyników spisu. Obiekty predefiniowane tzn. agregaty oraz kostki wielowymiarowe będą stanowiły podstawowe źródło danych dla odbiorców zewnętrznych, ale także wewnętrznych. Zakłada się bowiem, że naliczenie ok. 90% tablic statystycznych powinno być możliwe, w oparciu o przygotowane uprzednio agregaty w kostkach OLAP.

Bardziej „wyedukowani” od strony informatycznej użytkownicy wyników spisu będą mieli możliwość samodzielnego naliczania prostych tablic korelacyjnych, poprzez dostęp do ABM oraz do Podsystemu Metadanych. Dostęp do baz danych będzie uwzględniał zasadę ochrony danych osobowych; prezentowane dane nie mogą być identyfikowalne. Natomiast tablice wymagające przetwarzania danych (naliczania) według indywidualnych specjalnych zamówień odbiorców, obejmujące nietypowe przekroje terytorialne, szerszą korelację danych

lub niestandardowe grupowania – będą opracowywane przez wyspecjalizowane jednostki statystyki.

12. Uwagi techniczne

Wszystkie tablice zawarte w aneksie tabelarycznym zostały opracowane w formacie Excel i w takiej postaci będą dostępne na płycie CD.

W tablicach, zarówno w tekście jak i w aneksie, wprowadzono automatyczne zaokrąglenia, co niekiedy może powodować drobne rozbieżności w sumowaniu danych na wyższych poziomach agregacji.

Dostęp do danych z NSP 2011 będzie uwzględniał zasadę ochrony danych osobowych. Z tego względu, przy prezentowaniu danych, w szczególności na poziomie lokalnym może zaistnieć potrzeba utajnienia niektórych informacji poprzez zastąpienie ich znakiem umownym.

UWAGI METODYCZNE

1. Definicje i pojęcia spisowe

W tej części publikacji zostały przedstawione definicje pojęć niezbędne do właściwej interpretacji wyników spisu w zakresie migracji zagranicznych.

KATEGORIE LUDNOŚCI

Na podstawie wyników NSP 2011 zostały wyodrębnione następujące kategorie ludności:

1. Ludność faktycznie zamieszkała.
2. Rezydenci (ludność rezydująca).

We wszystkich tablicach publikacji informacje dotyczą kategorii ludności faktycznie zamieszkałej – dalej określanej jako „ludność”.

Ludność faktycznie zamieszkała (ludność faktyczna). Kategoria ta, z punktu widzenia mieszkańców gminy, tj. najmniejszej jednostki podziału administracyjnego kraju – obejmuje następujące grupy:

1. **Osoby mieszkające stale (stali mieszkańcy)** – są to osoby, które w spisie zadeklarowały, że dana gmina jest ich stałym miejscem zamieszkania (bez względu czy są tam zameldowane na pobyt stały czy nie) oraz – w momencie spisu:
 - a) były obecne (mieszkały w gminie),
 - b) były nieobecne, ale ich nieobecność trwała krócej niż 3 miesiące,
 - c) były nieobecne dłużej niż 3 miesiące, ale ich nieobecność wynikała z powodu:
 - przebywania w zakładzie karnym lub śledczym,
 - pobytu za granicą.
2. **Osoby przebywające czasowo dłużej niż 3 miesiące.** Dotyczy osób, które w spisie zadeklarowały, że ich stałym miejscem zamieszkania jest inna gmina w kraju, natomiast w miejscu/gminie spisania przebywały czasowo (dłużej niż 3 miesiące) z następujących powodów: nauka, praca, warunki rodzinne lub mieszkaniowe, leczenie lub rehabilitacja, przebywanie w domu opieki.

Jako czas okresowej nieobecności lub przebywania przyjęty został czas zamierzony.

Do kategorii ludności faktycznej danej gminy nie były zaliczane osoby przybyłe z zagranicy na pobyt czasowy, tj. takie, które nie posiadały stałego pobytu w Polsce (pozwolenia na osiedlenie się). Kategoria nie ujmuje też stałych mieszkańców danej gminy, którzy w momencie spisu przebywali poza gminą dłużej niż 3 miesiące z przyczyn innych niż przebywanie w zakładzie karnym (śledczym) lub pobyt za granicą, tj. osób które przebywały czasowo w innej gminie kraju (zgodnie z przyjętą definicją zostali tam ujęci jako ludność faktyczna). Analogicznie wyodrębniana jest ludność faktyczna dla poszczególnych miejscowości.

Ludność rezydująca (rezydenci). Do rezydentów z punktu widzenia mieszkańców gminy zalicza się:

- a) stałych mieszkańców, z wyjątkiem osób przebywających poza miejscem zamieszkania (gminą) przez okres co najmniej 12 miesięcy – bez względu na ich miejsce przebywania (w kraju czy za granicą). Wyjątek stanowią polscy dyplomaci na placówkach oraz żołnierze stacjonujący na zagranicznych misjach wojskowych, którzy – mimo przebywania za granicą – zostali zaliczeni do stałych mieszkańców Polski (zgodnie z rekomendacjami EKG ONZ oraz Unii Europejskiej,
- b) osoby mieszkające czasowo w gminie przez okres co najmniej 12 miesięcy, przybyłe z innego miejsca w kraju lub z zagranicy (cudzoziemcy bez stałego pobytu w Polsce).

Jako kryterium przemieszczania się ludności przy wyodrębnianiu kategorii rezydentów przyjęto (podobnie jak dla ludności faktycznej): naukę, pracę, warunki rodzinne i mieszkaniowe, leczenie i rehabilitację, pobyt w domu opieki. Oznacza to, że osoby przebywające w zakładach

karnych czy aresztach – bez względu na czas nieobecności – są zaliczane do rezydentów miejscowości, w których zamieszkiwali przed jej „przymusowym” opuszczeniem.

MIGRACJE LUDNOŚCI

Migracje ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania.

Klasyfikując migracje według położenia poprzedniego i obecnego miejsca zamieszkania można je podzielić na:

- **migracje wewnętrzne**, czyli przemieszczenia ludności w granicach kraju,
- **migracje zagraniczne**, czyli przemieszczenia związane ze zmianą kraju zamieszkania.

W spisie w 2011 r. za migracje wewnętrzne uznawano zmiany miejscowości zamieszkania.

W ramach migracji wewnętrznych wyróżnia się migracje:

- międzywojewódzkie, czyli przemieszczenia ludności z jednego województwa do innego,
- wewnątrzwojewódzkie, czyli zmiany miejsca zamieszkania w obrębie tego samego województwa.

Klasyfikując migracje wewnętrzne według charakteru administracyjnego obszarów, między którymi miała miejsce wędrówka, rozróżniamy następujące kierunki migracji:

- ze wsi do miast,
- z miast na wieś,
- z miast do miast,
- ze wsi na wieś

Czasowe migracje wewnętrzne to migracje związane z pobytem czasowym poza miejscem stałego zamieszkania trwającym lub zamierzającym trwać dłużej niż 3 miesiące.

Osoba migrująca (migrant) to osoba, która zmienia swoje miejsce zamieszkania.

Napływ migracyjny to liczba osób przybyłych do danej jednostki (np. miejscowości, gminy, kraju) w danym czasie.

Odpływ migracyjny to liczba osób, które opuściły daną jednostkę (np. miejscowość, gminę, kraj) w danym czasie.

Saldo migracji to różnica między napływem i odpływem migracyjnym.

WIEK

Wiek osób – określony liczbą lat ukończonych – ustalono poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z datą przeprowadzenia spisu (tzw. dniem krytycznym, tj. 31 marca 2011 r.).

STAN CYWILNY

Ze względu na przepisy prawa obowiązujące w poszczególnych krajach – wyznaczające dolną granicę wieku umożliwiającego zawieranie związków małżeńskich – w spisach ludności przyjęto określanie stanu cywilnego dla osób będących w wieku 15 lat i więcej.

Stan cywilny prawny

Stan cywilny prawny osób definiuje się jako prawny status danej osoby w zakresie stanu małżeńskiego w myśl prawa danego kraju (status de jure). Zgodnie z prawem polskim występują cztery kategorie stanu cywilnego:

- kawaler, panna – osoby, które nigdy nie pozostawały w prawnym związku małżeńskim,
- żonaty, zamężna – osoby, których związek małżeński został zawarty zgodnie z prawem świeckim,

- wdowiec, wdowa – osoby, których prawne małżeństwo przestało istnieć z powodu śmierci współmałżonka,
- rozwiedziony, rozwiedziona – osoby, których małżeństwo zostało rozwiązane orzeczeniem sądu.

Osoby, w stosunku do małżeństwa których sąd orzekł separację z prawnego punktu widzenia – w dalszym ciągu pozostają w stanie małżeńskim.

POZIOM WYKSZTAŁCENIA

Jest to najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie lub formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu jest uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły niezależnie od trybu jej ukończenia (dziennie, wieczorowo, zaocznie czy eksternistycznie). Informacje o poziomie wykształcenia pozyskiwane były dla wszystkich osób w wieku 13 lat i więcej.

W NSP 2011 w porównaniu do spisu 2002 klasyfikacja poziomów wykształcenia została poszerzona o dwie pozycje: absolwentów posiadających dyplom ukończenia kolegium (na poziomie szkoły policealnej) oraz absolwentów szkół gimnazjalnych.

Klasyfikacja poziomów wykształcenia

Wykształcenie wyższe:

- 1 – dotyczy osób ze stopniem naukowym: doktora, doktora habilitowanego, profesora,
- 2 – z tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym, uzyskanym po ukończeniu studiów drugiego stopnia (uzupełniających magisterskich) lub jednolitych studiów magisterskich,
- 3 – z tytułem zawodowym: inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty, uzyskanym po ukończeniu studiów pierwszego stopnia (licencjackich, inżynierskich).

Dyplom ukończenia kolegium:

- 4 – dotyczy absolwentów kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych (z wyjątkiem organizowanych w ramach szkoły wyższej) oraz absolwentów kolegiów pracowników służb społecznych. Do tej kategorii należy zaliczyć również osoby, które ukończyły studium nauczycielskie.

Wykształcenie policealne:

- 5 – z maturą, pomaturalne – dotyczy osób, które posiadają dyplom (świadectwo) ukończenia szkoły pomaturalnej, do której przyjęcie było uwarunkowane posiadaniem świadectwa dojrzałości (matury),
- 6 – bez matury – dotyczy osób, które posiadają dyplom (świadectwo) ukończenia szkoły policealnej, do której przyjęcie było uwarunkowane posiadaniem świadectwa ukończenia szkoły średniej.

Wykształcenie średnie:

- 7 – zawodowe z maturą – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo dojrzałości (maturę) w szkole średniej zawodowej (technikum, technikum uzupełniającym, liceum zawodowym, liceum technicznym, szkole artystycznej II stopnia),
- 8 – zawodowe bez matury – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia szkoły średniej zawodowej (technikum, technikum uzupełniającego, liceum zawodowego, liceum technicznego, szkoły artystycznej II stopnia),
- 9 – ogólnokształcące z maturą – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo dojrzałości (maturę) uzyskane w liceum ogólnokształcącym lub w liceum profilowanym lub ukończyły gimnazjum przed 1932 rokiem (*osoby, które ukończyły gimnazjum w latach 1932-1948 (4-letnie) sklasyfikowano w poziomie podstawowym*),
- 10 – ogólnokształcące bez matury – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego lub liceum profilowanego.

Wykształcenie zasadnicze zawodowe:

11 – dotyczy osób, które posiadają świadectwo ukończenia: szkoły zawodowej (zasadniczej szkoły zawodowej lub rolniczej, szkoły przemysłowej, gimnazjum zawodowego itp.), szkoły przysposobienia zawodowego lub rolniczego, korespondencyjnego kursu rolniczego wyłącznie o poziomie zasadniczej szkoły zawodowej oraz szkoły mistrzów.

Wykształcenie gimnazjalne:

12 – posiadają osoby, które uzyskały świadectwo ukończenia gimnazjum (gimnazja zaczęły funkcjonować w roku szkolnym 1999/2000). Ponadto do tej kategorii zalicza się absolwentów specjalnych szkół przysposabiających do pracy.

Wykształcenie podstawowe (ukończone):

13 – dotyczy osób posiadających świadectwo ukończenia: szkoły podstawowej (przed wojną powszechną) niezależnie od tego, ile klas liczyła (sześć, osiem, czy dawniej cztery), kursów dla pracujących w zakresie szkoły podstawowej, szkoły artystycznej I stopnia, realizującej jednocześnie program szkoły podstawowej.

Wykształcenie podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego:

14 – dotyczy osób, które uczą się w szkole podstawowej, uczyły się w szkole podstawowej, lecz jej nie ukończyły, bądź nigdy nie uczęszczały do szkoły.

W spisie ludności i mieszkań 2011 w celu określenia dziedziny i kierunku kształcenia oraz zawodu wyuczonego wykorzystano następujące słowniki: „*Klasyfikacji dziedzin nauki i dyscyplin naukowych*”, „*Klasyfikacji kierunków studiów*” oraz „*Klasyfikacji zawodów*”. Słowniki te zostały opracowane według Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Edukacji ISCED 97 (*International Standard Classification of Education*).

W spisie 2011 wyniki z tego obszaru opracowano wykorzystując następujące grupy: 100, 200, 222, 300, 420, 440, 460, 481, 500, 600, 700, 800, 900.

W ramach wymienionych grup ujęto poniższe dziedziny:

- 100 – *Kształcenie nauczycieli, pedagogika* – grupa ta obejmuje kształcenie nauczycieli do nauczania przedmiotów ogólnych, zawodowych i innych, a także naukę o kształceniu;
- 200 – *Nauki humanistyczne, nauka o językach, sztuka* – to m.in. sztuki piękne, muzyka i sztuki sceniczne, projektowanie i wzornictwo, rzemiosło (artystyczne), religia, filologia polska, historia i archeologia, filozofia i etyka;
- 222 – *Języki obce* – lingwistyka;
- 300 – *Nauki społeczne, ekonomia, prawo* – obejmują m.in. psychologię, socjologię, nauki polityczne, ekonomię, dziennikarstwo i komunikację społeczną, marketing i reklamę, finanse, bankowość i ubezpieczenia, rachunkowość i podatki, handel, prawo;
- 420 – *Nauki biologiczne* – to biologia, biofizyka, biochemia, mikrobiologia, biologia medyczna oraz ekologia;
- 440 – *Nauki fizyczne* – fizyka, chemia, geografia, geologia, geofizyka, astronomia i oceanologia;
- 460 – *Matematyka, statystyka*;
- 481 – *Informatyka*;
- 500 – *Inżynieria, procesy produkcyjne i budownictwo* – grupa obejmuje m.in. następujące specjalności: przemysł maszynowy i metalurgiczny, elektryczność i energetykę, elektronikę i automatyzację, procesy chemiczne, pojazdy mechaniczne, produkcję i przetwórstwo, górnictwo i kopalnictwo, budownictwo;
- 600 – *Rolnictwo i weterynaria* – do tej kategorii należą: produkcja roślinna i zwierzęca, ogrodnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, weterynaria;

- 700 – *Zdrowie i opieka społeczna* – obejmuje medycynę, pielęgniarstwo, diagnostykę medyczną, terapię i rehabilitację, farmację, opiekę nad dziećmi i młodzieżą, pomoc społeczną;
- 800 – *Usługi* – to m.in. usługi indywidualne dla ludności, hoteli i restauracji, podróży, turystyki i wczasów, nauki o sporcie i kulturze fizycznej, ochrona środowiska, ochrona osób i mienia, bezpieczeństwo i higiena pracy, siły zbrojne i obrona kraju;
- 900 – *Nieustalone* – brak możliwości sklasyfikowania do odpowiedniej grupy.

Dla kierunków wykształcenia nie wyodrębniono grupy języków obcych (222), natomiast dla zawodu wyuczonego klasyfikacja według poszczególnych grup nie obejmuje języków obcych (222), nauk biologicznych (420) oraz matematyki i statystyki (460).

ŹRÓDŁA UTRZYMANIA

W spisie powszechnym ustalano główne i dodatkowe źródło utrzymania dla poszczególnych osób oraz odrębnie dla gospodarstw domowych. Informacje o źródłach dochodów, z których pochodziły środki na finansowanie konsumpcyjnych i innych życiowych potrzeb osób dotyczyły całego roku (12 miesięcy) poprzedzającego moment spisu. Ustalano je niezależnie od stanu aktywności ekonomicznej osób.

Ze względu na posiadane źródła utrzymania ludność można podzielić na dwie podstawowe kategorie: ludność posiadająca własne źródła utrzymania (w wieku 15 lat i więcej) i ludność utrzymywaną. Do ludności utrzymywanej zaliczono wszystkie osoby niezależnie od wieku nieposiadające własnych źródeł dochodów.

Główne źródło utrzymania osoby – jest to źródło przynoszące jej największy zarobek lub dochód. Jeżeli osoba miała w ciągu roku poprzedzającego spis tylko jedno źródło dochodów – było ono jednocześnie jej głównym, a zarazem wyłącznym źródłem utrzymania.

Za **dotkliwe źródło utrzymania** uważa się źródło najważniejsze spośród wszystkich pozostałych po wyodrębnieniu głównego źródła utrzymania, czyli przynoszące dochód drugi pod względem wysokości.

W spisie 2011 wyróżniono następujące grupy źródeł utrzymania:

- dochody (zarobki) z pracy osobiście wykonywanej niezależnie od charakteru zatrudnienia,
- inne dochody pochodzące z własności lub z wynajmu,
- niezarobkowe źródło (w tym emerytury, renty, zasiłki),
- pozostałe źródła osobno nie wymienione,
- pozostawanie na utrzymaniu.

AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI

W spisie zastosowano definicje aktywności ekonomicznej ludności zalecane przez Europejską Komisję Gospodarczą ONZ i Urząd Statystyczny Unii Europejskiej (Eurostat). Zgodnie z tymi zaleceniami przedmiotem badania był fakt wykonywania pracy, czyli wykonywanie, posiadanie bądź poszukiwanie pracy, a nie formalna sytuacja zawodowa osób badanych w okresie badanego tygodnia – tj. od 25.03 do 31.03.2011 r. Przyjęta kolejność wyodrębniania poszczególnych kategorii ludności w wieku 15 lat i więcej gwarantuje zaklasyfikowanie każdej osoby tylko do jednej z trzech kategorii: pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo.

Ludność aktywna zawodowo obejmuje wszystkie osoby uznane za pracujące lub bezrobotne zgodnie z definicjami podanymi poniżej.

Do pracujących zaliczono wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia (25-31 marca 2011 r.):

- wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem,
- nie wykonywały pracy (np. z powodu choroby, urlopu, przerwy w działalności zakładu, trudnych warunków atmosferycznych, strajku), ale formalnie miały pracę jako pracownicy najemni bądź pracujący na własny rachunek.

Klasyfikacja statusu zatrudnienia wyróżnia następujące kategorie pracujących:

Pracownicy najemni

- osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, umowa-zlecenie, umowa o dzieło, powołanie, wybór lub mianowanie) w jednostkach państwowych, spółdzielniach, jednostkach organizacji społecznych, politycznych i związków zawodowych, w jednostkach prywatnych (również u osób fizycznych) i w indywidualnych gospodarstwach rolnych,
- osoby wykonujące pracę nakładczą,
- uczniów (oraz osoby przebywające na praktykach), z którymi zakłady pracy lub osoby fizyczne zawarły umowę o naukę zawodu lub przyuczenie do określonej pracy, jeżeli otrzymują wynagrodzenie,
- osoby zatrudnione w rodzinnym gospodarstwie rolnym bądź rodzinnej działalności gospodarczej i jednocześnie otrzymujące za wykonywaną pracę ustalony zarobek lub dochód (niekoniecznie w formie pieniężnej) – niezależnie od związku z gospodarstwem domowym użytkownika gospodarstwa rolnego czy właściciela rodzinnej działalności gospodarczej (np. syn systematycznie pomagający swojemu ojcu w pracy w gospodarstwie rolnym i otrzymujący za to ustalone wynagrodzenie, powinien być traktowany jako pracownik najemny, a nie jako pomagający członek rodziny).

Pracujący na własny rachunek – do tych osób zalicza się:

- właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców indywidualnych gospodarstw rolnych pracujących w tych gospodarstwach,
- członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych,
- agentów we wszystkich systemach agencji,
- osoby prowadzące własną działalność gospodarczą poza rolnictwem (zarejestrowaną lub niezarejestrowaną),
- osoby, którym narzucono zarejestrowanie własnej działalności jako 1-osobowy podmiot gospodarczy.

z tego: **pomagający członkowie rodzin** – osoby, które bez umownego – ustalonego wcześniej – wynagrodzenia pomagały w prowadzeniu rodzinnej działalności gospodarczej, w tym również w prowadzeniu gospodarstwa rolnego i wykonywały tę pracę w badanym tygodniu.

Pracodawcy – to osoby pracujące na własny rachunek, które w badanym tygodniu zatrudniały przynajmniej 1 pracownika najemnego.

Pracujący na własny rachunek niezatrudniający pracowników.

Bezrobotni są to osoby w wieku 15-74 lata, które spełniły jednocześnie trzy warunki:

- 1) w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi,
- 2) aktywnie poszukiwały pracy tzn. podjęły konkretne działania aby znaleźć pracę, w okresie od 1 do 31 marca,

3) były zdolne/gotowe podjąć pracę w tygodniu badanym i następnym.

Do bezrobotnych zaliczono także osoby, które znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie 3 miesięcy oraz były gotowe tę pracę podjąć.

Ludność bierną zawodowo stanowią osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne tzn. osoby, które w badanym tygodniu:

- nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały,
- nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie były zdolne/gotowe do jej podjęcia w okresie od 1 do 14 kwietnia,
- nie pracowały i nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie: dłuższym niż 3 miesiące lub do 3 miesięcy, ale nie były gotowe tej pracy podjąć.

MIGRACJE ZAGRANICZNE

Migracje zagraniczne to wyjazdy z kraju stałego zamieszkania (emigracja) lub przyjazdy do kraju (imigracja) w celu zamieszkania na stałe lub na pobyt czasowy.

W zaleceniach ONZ migracje zagraniczne są zdefiniowane jako fakt zmiany kraju głównego miejsca zamieszkania, przy czym główne miejsce zamieszkania oznacza miejsce, w którym osoba spędza większość czasu podczas pewnego okresu; długość tego okresu może wynosić – w zależności od przyjętych uregulowań prawnych w poszczególnych krajach – 3 miesiące, 6 miesięcy, najczęściej co najmniej 12 miesięcy.

Przyjmując za kryterium obserwacji długość pobytu (nieobecności) migracje dzieli się na:

- **krótkookresowe** – pobyt czasowy trwający od 3 do 12 miesięcy,
- **długookresowe** – pobyt czasowy trwający co najmniej 12 miesięcy oraz zamieszkanie na stałe – bez względu na okres zamieszkiwania.

Migracje na pobyt stały to migracje związane z osiedleniem się w innym kraju na stałe, tzw. migracje definitywne (w świetle polskiego prawa: imigracja to dokonanie zameldowania na pobyt stały, zaś emigracja – dokonanie wymeldowania z pobytu stałego w Polsce).

Migracje czasowe to migracje związane z pobytem czasowym trwającym dłużej niż 3 miesiące. W szerszym ujęciu terminem tym można objąć wszystkie migracje o charakterze niedefinitywnym, tzn. nie na osiedlenie, a zatem według podziału zalecanego przez ONZ – migracje długookresowe i krótkookresowe.

Osoba migrująca (migrant) to osoba, która zmienia swoje miejsce zamieszkania.

Emigrant to osoba przemieszczająca się z kraju za granicę na pobyt stały lub czasowy.

Imigrant to osoba przybyła z zagranicy do kraju na pobyt stały lub czasowy.

Repatriant – osoba powracająca do kraju (w celu osiedlenia się na stałe) w sposób prawnie zorganizowany po dobrowolnym lub przymusowym, stałym lub dłuższym pobycie poza granicami swego kraju.

Kraj urodzenia

Zgodnie z międzynarodowymi zaleceniami należało podać biorąc pod uwagę granice państw aktualne w momencie spisu, a nie w momencie urodzenia osoby, np. jeżeli osoba urodziła się w Wilnie, to – bez względu na rok jej urodzenia – jako kraj urodzenia należało wpisać Litwa. Rozstrzygnięcie takie zostało przyjęte w związku z koniecznością zabezpieczenia porównywalności, a przede wszystkim nie dublowania danych w skali międzynarodowej.

Obywatelstwo

Obywatelstwo oznacza prawną więź pomiędzy osobą a państwem. Nie wskazuje ono na pochodzenie etniczne tej osoby i jest niezależne od jej narodowości. Osoba może mieć jedno, dwa lub kilka

obywatelstw. Możliwa jest również sytuacja, że osoba nie ma żadnego obywatelstwa. Osoba mająca obywatelstwo polskie i inne jest w Polsce traktowana zawsze jako obywatel polski – nie jest cudzoziemcem.

Cudzoziemcem jest każda osoba, która nie posiada polskiego obywatelstwa, bez względu na fakt posiadania lub nie obywatelstwa (obywatelstw) innych krajów. Cudzoziemcy, przybyli do Polski na pobyt stały, są traktowani jako osoby mieszkające stale, pozostali zaś, w zależności od czasu faktycznego pobytu w naszym kraju:

- jako przebywający czasowo (imigranci krótkookresowi) – w przypadku przebywania przez okres poniżej 1 roku,
- jako rezydenci (imigranci długookresowi) – w przypadku przebywania przez okres co najmniej 12 miesięcy.

Bezpaństwowiec to osoba nieposiadająca obywatelstwa żadnego kraju (bezpaństwowcy są zaliczani do cudzoziemców).

Uchodźca – osoba przebywająca poza granicami państwa, którego jest obywatelem lub które jest miejscem jej stałego zamieszkania, żywiąca uzasadnioną obawę przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych, która nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa lub nie chce do niego powrócić.

Strumienie migracyjne to liczba migrantów wyjeżdżających z kraju lub przyjeżdżających do kraju w ciągu pewnego okresu.

Zasoby migracyjne to liczba imigrantów w kraju w danym momencie czasu.

Napływ migracyjny to liczba osób przybyłych do kraju w danym okresie.

Odływ migracyjny to liczba osób, które opuściły kraj w danym okresie.

Saldo migracji to różnica między napływem i odpływem migracyjnym.

Klasyfikacje i grupowania wykorzystywane w zakresie ludności w NSP 2011

1. Grupowania i klasyfikacje, określone w Rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1201/2009 z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 763/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań w zakresie specyfikacji technicznych tematów i dotyczących ich podziałów.
2. *The International Standard Classification of Education (ISCED – UOE, 1997).*
3. *International Standard ISO 3166-1, Codes for the representation of names of countries and their subdivisions-Part 1: Country codes, ISO 3166-1: 2006 (E/F), International Organization on Standardization (Geneva, 2006)*
International Standard ISO 3166-1, Codes for the representation of names of countries and their subdivisions-Part 1: Country codes, ISO 3166-1: 2006 (E/F), International Organization on Standardization (Geneva, 2006).

2. Metodologia badania migracji wewnętrznych w NSP 2011

W spisie w 2011 r. – podobnie jak w 2002 r. – podjęto badanie migracji wewnętrznych, czyli migracji, kiedy poprzednie i aktualne miejsce zamieszkania osoby znajdowało się na terenie kraju. Główne pytanie filtrujące, pozwalające na wyodrębnienie osób migrujących znalazło się zarówno na formularzu „krótkim” stosowanym w badaniu pełnym jak i „długim” – stosowanym w badaniu reprezentacyjnym. Pytanie to było sformułowane następująco:

„Czy w miejscowości aktualnego zamieszkania mieszka Pan(i) od urodzenia (tzn. nieprzerwanie lub przerwy w zamieszkanu nie przekraczały 1 roku)?”

Osoby, które migrowały pytano o okres, w którym zamieszkały w miejscowości aktualnego zamieszkania. Migracje w latach 2002-2011 były przedmiotem szczególnego zainteresowania – osoby,

które migrowały w tym okresie pytano o rok przybycia/powrotu do miejscowości aktualnego zamieszkania, miejsce poprzedniego pobytu i przyczynę migracji.

Pytania te pozwalały opisać jedną – ostatnią – migrację danej osoby. W związku z tym, że wiele osób wielokrotnie zmienia w ciągu swojego życia miejscowość zamieszkania gromadzone również informację o liczbie miejscowości na terenie kraju, w których mieszkała dana osoba przez co najmniej rok. Należy zaznaczyć, że liczba ta w powiązaniu z liczbą migrantów nie określa liczby wszystkich przemieszczeń wewnętrznych, ponieważ osoba mogła wiele razy migrować, ale np. pomiędzy tylko dwoma miejscowościami.

Przy interpretacji prezentowanych danych należy zatem mieć na uwadze, że dotyczą one liczby osób, które przynajmniej raz w życiu zmieniały miejsce zamieszkania. Dane o migracjach w latach 2002-2011 obejmują więc liczbę osób, które przynajmniej raz w tym okresie migrowały, a nie liczbę wszystkich faktów migracji jakie miały miejsce w tych latach.

Dane te nie są zatem w pełni porównywalne z danymi wynikającymi ze statystyki bieżącej. Liczba migracji wynikająca ze statystyki bieżącej, opartej na statystyce zameldowań na pobyt stały, uwzględnia wszystkie zameldowania na pobyt stały dokonane w danym roku, (niekiedy jedna osoba dokonuje takiego zameldowania kilka razy w ciągu roku) – dotyczy zatem faktów migracji, nie zaś liczby osób migrujących w danym roku. W statystyce bieżącej nie uwzględnia się również kryterium dotyczącego okresu przebywania w danej miejscowości, w spisie uwzględniano zmiany miejsca zamieszkania, jeśli w poprzedniej miejscowości osoba przebywała co najmniej rok. Dodatkowa różnica polega na tym, że statystyka bieżąca ujmuje zarejestrowane fakty zmiany gminy zamieszkania (włączając przemieszczenia pomiędzy częścią miejską i wiejską w gminach miejsko-wiejskich), w spisie natomiast badano zmiany miejscowości zamieszkania.

W wyniku odpowiedzi na przytoczone powyżej pytanie wyodrębniono **ludność zamieszkałą od urodzenia** (nazywaną niekiedy ludnością zasiedziałą) oraz **ludność przybyłą** (na pobyt stały lub czasowy). Osoby, które w momencie spisu przebywały czasowo za granicą co najmniej 12 miesięcy wyłączone z obu kategorii; dane o tych osobach są prezentowane w tabelach odrębnie. Ludność przebywająca za granicą do 1 roku została włączona do ludności zamieszkałej od urodzenia (jeśli przed wyjazdem za granicę nie migrowała) lub do ludności przybyłej (jeśli wcześniej – przed wyjazdem za granicę – migrowała). Z powodu nieobecności tych osób w czasie spisu dla znacznej ich części okres zamieszkania w miejscowości spisaną nie został ustalony.

Ludność zamieszkała od urodzenia to ludność, która od urodzenia nie opuszczała miejscowości aktualnego zamieszkania, lub opuszczała ją, ale na okres krótszy niż rok. Przyjęto kryterium 1 roku, ponieważ osoba mieszkająca w innej miejscowości przez okres co najmniej 1 roku była rezydentem tej miejscowości.

W spisie 2011 nie uwzględniano przerw w zamieszkiwaniu (bez względu na okres ich trwania) spowodowanych:

- odbywaniem zasadniczej służby wojskowej,
- przebywaniem w zakładach karnych (aresztach śledczych, zakładach poprawczych),
- przebywaniem w innych miejscach z powodu działań wojennych, udziału w misjach wojskowych.

Do **ludności przybyłej** zaliczono ludność, która przybyła oraz tę, która powróciła do miejscowości aktualnego zamieszkania, po co najmniej rocznym pobycie poza tą miejscowością (w innej miejscowości w kraju lub za granicą) – pod warunkiem, że pobyt ten nie był spowodowany jedną z przyczyn wymienionych wcześniej. Jako datę przybycia przyjęto w tym przypadku rok

powrotu do danej miejscowości. Ludność przybyła często nazywana jest ludnością napływową lub mobilną.

W NSP 2011 badano również charakter zamieszkania w danej miejscowości (pobyt stały, pobyt czasowy). Osoby przebywające czasowo pytano o czas i przyczynę czasowego przebywania oraz miejsce stałego zamieszkania. *Osobom przebywającym czasowo powyżej 3 miesięcy poświęcono w publikacji odrębny dział.*

Badano także plany migracyjne mieszkańców Polski, a osoby zamierzające zmienić miejsce zamieszkania pytano o czas i przyczynę planowanej migracji.

Dane prezentowane w niniejszej publikacji pochodzą z badania reprezentacyjnego, prowadzonego w gospodarstwach domowych, które w skali kraju obejmowało ok. 20% mieszkań. Wyniki tego badania zostały uogólnione na populację zamieszkałą w mieszkaniach. Wyniki te zostały uzupełnione danymi o migracjach osób przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania i bezdomnych, które zostały pobrane – o ile były dostępne – z rejestrów administracyjnych, głównie rejestru PESEL i gminnych zbiorów meldunkowych.

Jak zaznaczono wcześniej w 2011 r. badano zmianę miejscowości zamieszkania – osoba, która zmieniała miejscowość w ramach tej samej gminy wiejskiej lub części wiejskiej gminy miejsko-wiejskiej również została zaliczona do migrantów. W NSP 2002 natomiast za migrację uważano zmianę gminy zamieszkania – łącznie ze zmianami w ramach gminy miejsko-wiejskiej, jeśli migracja odbywała się między częścią miejską a wiejską tej gminy lub odwrotnie. Uzyskane dane w obu spisach nie są zatem w pełni porównywalne.

3. Metodologia badania zagranicznych migracji czasowych w NSP 2011

Podobnie jak w 2002 r., w spisie w 2011 r. podjęto badanie zagranicznych migracji na pobyt czasowy – imigracji i emigracji, mimo iż rekomendacje międzynarodowe EKG ONZ i Eurostatu³ do tego nie zobowiązywały. Według rekomendacji, w spisie obowiązkowo należało badać kraj urodzenia i obywatelstwa, fakt przebywania kiedykolwiek za granicą, co oznaczało konieczność ustalenia, czy osoba była kiedykolwiek rezydentem innego kraju, miejsce poprzedniego zamieszkania migrantów oraz datę przybycia do aktualnego miejsca zamieszkania. W polskim spisie migracje badano znacznie szerzej, w szczególności wobec znacznego wzrostu liczby wyjazdów za granicę na pobyt czasowy po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej i dużego zapotrzebowania na badanie tego aspektu migracji. Terminu „imigracja na pobyt czasowy” używa się w przypadkach, kiedy osoba przybyła z zagranicy, ale nie uzyskała prawa pobytu stałego w Polsce, czyli możliwości zameldowania się na stałe w Polsce; zakłada się wtedy, że jest to pobyt czasowy. Od momentu zameldowania się imigranta na pobyt stały w Polsce jest on wliczany do ludności Polski. Podobnie terminu „emigracja na pobyt czasowy” używa się wówczas, gdy osoba przebywa za granicą zachowując jednocześnie stałe zameldowanie w Polsce – istnieje zatem domniemanie, że wyjazd ten nie jest definitywny. Od momentu wymeldowania z pobytu stałego w Polsce w związku z wyjazdem na stałe za granicę osoba nie jest już zaliczana do ludności Polski.

W NSP 2011 badano migracje czasowe przyjmując za kryterium długości pobytu w Polsce (dla imigracji) i za granicą (dla emigracji) okres powyżej 3 miesięcy, w 2002 r. przyjmowano okres 2 miesięcy.

Prezentowane w niniejszej publikacji dane pochodzą z prowadzonego w ramach spisu badania reprezentacyjnego, które w skali kraju obejmowało ok. 20% mieszkań. Wyniki tego badania zostały

³ Recommendations for the 2010 Censuses of Population and Housing, United Nations, Geneva, 2006:
http://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/publications/CES_2010_Census_Recommendations_English.pdf

uogólnione na populację zamieszkałą w mieszkaniach. Badaniem tym nie były objęte osoby przebywające w obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz bezdomni, zatem osoby te zostały dołączone (o ile nie były imigrantami czasowymi) do liczby ludności Polski.

Dane dotyczące imigrantów prezentowane w niniejszej publikacji obejmują uogólnione dane o imigrantach pochodzące z badania reprezentacyjnego oraz imigrantów przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania. O drugiej grupie, zebrano jedynie podstawowe dane, osoby przebywające w obiektach zbiorowego zakwaterowania nie odpowiadały na pytania zawarte w „długim” formularzu spisowym, zatem nie zebrano dla nich informacji o wykształceniu, stanie cywilnym (jeśli takiej informacji nie było w źródłach administracyjnych), przyczynach przyjazdu do Polski, znajomości języka polskiego, statusu na rynku pracy, źródle utrzymania, liczbie posiadanych obywatelstw, planach wyjazdu z Polski itp. i jest to źródłem wielu braków danych występujących w charakterystyce ogółu imigrantów.

Jednocześnie ustalono liczbę imigrantów wynikającą z badania pełnego, która obejmowała liczbę imigrantów zbadanych z spisie reprezentacyjnym (bez uogólnienia danych), liczbę imigrantów zidentyfikowanych na podstawie formularza „krótkiego”, który miała prawo wypełnić każda osoba przebywająca na terytorium Polski, imigrantów przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz liczbę imigrantów wyodrębnionych spośród osób, dla których dane pobierano z rejestrów administracyjnych (PESEL i gminnych zbiorów meldunkowych), czyli osób przybyłych z zagranicy, zameldowanych w Polsce na pobyt czasowy. Uzyskana liczba imigrantów tylko nieznacznie różni się od liczby pochodzącej z badania reprezentacyjnego, zatem – ze względu na dużo bogatszą charakterystykę migracji uzyskaną z tego badania – zdecydowano o prezentacji danych zgromadzonych na podstawie formularza „długiego”, uzupełnionych danymi o imigrantach przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania. Braki informacji o kraju poprzedniego zamieszkania (zwłaszcza dla osób przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania) – jako bardzo istotny element charakterystyki migrantów – zostały wyeliminowane poprzez imputację, z wykorzystaniem struktur ustalonych wśród imigrantów o znanym kraju pochodzenia i z uwzględnieniem zróżnicowania tych struktur zaobserwowanych w poszczególnych województwach.

Dane dotyczące emigrantów prezentowane w niniejszej publikacji również pochodzą z badania reprezentacyjnego, tj. badania z wykorzystaniem formularza „długiego”. Informacje te pozyskano trzema sposobami, przy czym od sposobu pozyskania danych zależała liczba pozyskanych cech charakteryzujących emigranta.

Pierwsza grupa emigrantów to osoby przebywające czasowo za granicą, których mieszkańcy wylosowanych mieszkań uznali za członków swoich gospodarstw i odpowiedzieli na pytania formularza spisowego dotyczące tych osób. O tych emigrantach zebrano najwięcej informacji.

Druga grupa emigrantów, to osoby, o których w wylosowanych mieszkaniach powiedziano, że nie mieszkają – przebywają za granicą. O tych osobach pozyskano z założenia jedynie informacje o płci, wieku, miejscu zamieszkania przed wyjazdem, kraju przebywania i okresie nieobecności (do 1 roku, rok lub dłużej). Dodatkowo, z rejestrów pozyskano dla nich informacje o stanie cywilnym prawnym, kraju urodzenia i obywatelstwa. Wskazówki metodologiczne dla rachmistrzów pozwalały wybrać taki skrócony sposób spisania dla osoby, która nie mieszkała pod danym adresem i nie zamierzała pod ten adres powrócić lub w przypadku, gdy mieszkańcy nie byli w stanie odpowiedzieć na pytania z formularza spisowego dotyczące tej osoby.

Trzecia grupa emigrantów to osoby zameldowane w tych mieszkaniach, które w czasie spisu były zamknięte i rachmistrz uzyskał informację, że wszyscy mieszkańcy przebywają za granicą. Informacja taka została zanotowana jako przyczyna nieprzeprowadzenia wywiadu. Dla tych osób nie pozyskano informacji o kraju przebywania, ani o okresie nieobecności.

O osobach z drugiej i trzeciej grupy nie pozyskiwano informacji wymaganych przez formularz spisowy, zatem w tablicach dla tych osób – poza informacjami m.in. o płci, wieku, stanie cywilnym prawnym, kraju urodzenia i obywatelstwie, które pozyskano z rejestrów – występują braki danych.

Dla prawie 1/3 emigrantów nie pozyskano informacji o kraju przebywania. Prezentowane dane uwzględniają imputację nieustalonego kraju przebywania: dla osób z grupy pierwszej – według struktury krajów, które wystąpiły w tej grupie, dla osób z grupy drugiej i trzeciej – według struktury występującej w grupie drugiej. Przy imputacji krajów uwzględniano wojewódzkie zróżnicowanie uzyskanych struktur. Zgromadzone w ramach badania reprezentacyjnego (próbę 20%) dane zostały uogólnione na całą populację.

Należy zaznaczyć, że zarejestrowane emigracje czasowe (wyjazd czasowy zgłoszony w gminie) stanowiły tylko około 3% wszystkich emigracji, o których pozyskano informacje w czasie spisu. Podobny wskaźnik odnotowano w 2002 r. Wielkość tego wskaźnika oznacza, że rejestry administracyjne nie mogą być traktowane jako bezpośrednie źródło danych o emigracji, ale jednocześnie analiza pochodzących z nich danych pozwala śledzić trend i kierunki emigracji.

W spisie ustalono również liczbę emigrantów wynikającą z badania pełnego, w którym mogła wziąć udział każda osoba mieszkająca na terytorium Polski oraz stali mieszkańcy Polski przebywający czasowo za granicą. Są to zatem dane zebrane w badaniu reprezentacyjnym (nieuogólnione), dane od osób, które wypełniły formularz „krótki” w drodze samospisu, bądź informacje z zakresu tego formularza zebrane poprzez rachmistrzów spisowych. Dla osób, które nie były zameldowane w mieszkaniach wylosowanych do badania reprezentacyjnego, ani nie spisały się na formularzu „krótkim” pozyskano informacje z rejestru PESEL i gminnych zbiorów meldunkowych – o ile dane takie były w tych rejestrach dostępne (tzn. o ile osoba zgłosiła swój wyjazd za granicę w organach ewidencji gminy zamieszkania przed wyjazdem).

Należy zaznaczyć, że formularz „krótki” wypełniło ponad 125 tys. Polaków przebywających czasowo (powyżej 3 miesięcy) za granicą. Oczywiście nie wszyscy emigranci wzięli udział w polskim spisie, ponieważ np. nie interesowały się nim, nie miały odpowiedniej informacji, lub uważały, że spis przeprowadzany w Polsce ich nie dotyczy. Powodów tych było na pewno znacznie więcej. Warto podkreślić, że odsetek osób mieszkających na terenie Polski, które wypełniły formularz „krótki” również nie był znaczący (ogólnie z metody internetowej spisania skorzystało ok. 10% ludności podlegającej spisowi). Uzyskane liczby są zatem znacznie mniejsze niż wyniki z uogólnionych danych pochodzących z badania reprezentacyjnego i nie odzwierciedlają rzeczywistej skali emigracji. Ponadto dane te nie pozwalają na tak szeroką charakterystykę emigracji jak badanie reprezentacyjne, zatem zdecydowano o prezentacji danych z badania reprezentacyjnego.

4. Metody zastosowane w opracowaniu wyników spisu

Szczegółowe wyjaśnienia dotyczące jakości wyników w spisie pełnym oraz w badaniu reprezentacyjnym zostały przedstawione w publikacji GUS „Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011”.

W publikacji tej zawarto również opis sposobu łączenia danych pozyskanych z różnych źródeł, schematu losowania próby w badaniu reprezentacyjnym, uogólniania wyników badania reprezentacyjnego oraz obszernie omówiono precyzję estymacji wartości globalnych, której przykładową interpretację podajemy poniżej: Do oceny jakości wyników badania reprezentacyjnego wyznacza się tzw. wskaźniki precyzji estymacji⁴.

⁴ Patrz „Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna” str. 49,
http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/LUD_ludnos_stan_str_dem_spo_NSP2011.pdf

Przykładowa interpretacja wskaźnika precyzji dla wartości globalnej – oszacowanej na podstawie badania reprezentacyjnego liczby imigrantów przebywających w Polsce czasowo powyżej 3 miesięcy z obywatelstwem niepolskim. Wskaźnik $CV=2,11\%$ oznacza, że prawdziwa wartość estymowanego parametru wynosi 30492 ± 1261 .

Wskaźnik CV można wykorzystywać także do wyznaczania przedziału ufności, który z określonym prawdopodobieństwem (tzw. poziomem ufności, np. 95%) pokrywa prawdziwą wartość estymowanego parametru. Na przykład dla poziomu ufności 95% granice takiego przedziału mają postać: $\hat{Y} \pm 1,96 * \hat{Y} * CV/100$. Jeżeli oszacowana liczba wynosiła 30492, a wskaźnik precyzji dla tej cechy wynosił $CV=2,11\%$, to wyznaczając granice przedziału ufności można stwierdzić, że z prawdopodobieństwem 0,95 przedział wartości pomiędzy 29231-31753. obejmuje prawdziwą liczbę takich osób.

Kolejny przykład. Wskaźnik precyzji dla tej samej zmiennej, tj. liczby imigrantów przebywających w Polsce czasowo powyżej 3 miesięcy z obywatelstwem niepolskim w woj. śląskim wynosił 7,43%. Jeżeli oszacowana liczba imigrantów przebywających w Polsce czasowo powyżej 3 miesięcy z obywatelstwem niepolskim w woj. śląskim wynosiła 2104 osoby, a wskaźnik precyzji dla tej cechy wynosił $CV=7,43\%$, to wyznaczając granice przedziału ufności można stwierdzić, że z prawdopodobieństwem 0,95 przedział wartości pomiędzy 1798-2410 pokrywa prawdziwą liczbę takich osób.

Wyliczenia te wskazują, że dla rzadkich zdarzeń (mniejszych liczebności), wynikających z dużego rozproszenia jednostek lub z nierównomiernego rozkładu zmiennych – wartości globalne tych zmiennych szacowane na podstawie wyników badania reprezentacyjnego – są obciążone większym błędem losowym.

Dlatego w odniesieniu do całego kraju, gdzie oszacowana na podstawie badania reprezentacyjnego liczebność omawianej kategorii imigrantów wyniosła przeszło 30 tys., ustalony przedział ufności kształtował się na poziomie $\pm 4,1\%$, zaś dla woj. śląskiego, gdzie analogiczna liczebność zaledwie przekroczyła 2 tys., przedział ufności to już $\pm 14,6\%$.

Rozdział I. IMIGRANCI PRZEBYWAJĄCY W POLSCE CZASOWO POWYŻEJ 3 MIESIĘCY – wyniki badania reprezentacyjnego prze- prowadzonego w ramach NSP 2011

Uzyskanie przez Polskę 1 maja 2004 r. członkostwa w Unii Europejskiej wpłynęło na zwiększenie skali imigracji czasowej. Położenie geopolityczne, warunki gospodarcze oraz sprzyjające imigracji, zwłaszcza zarobkowej, a także istotne ułatwienia w dostępie do rynku pracy dla cudzoziemców wpływają na atrakcyjność kraju.

Imigrantem jest osoba (posiadająca obywatelstwo polskie lub obywatelstwo innego kraju lub będąca bezpaństwowcem), która przybyła z zagranicy do kraju na pobyt stały lub czasowy. Osoby nieposiadające obywatelstwa polskiego w świetle prawa polskiego są cudzoziemcami.

W spisie ludności za czasowego imigranta długookresowego została uznana osoba, która przybyła do Polski przed 1 kwietnia 2010 r. i nie posiadała stałego miejsca zameldowania w Polsce. Imigranci przybyli z zagranicy przebywający w Polsce czasowo nie są włączani do stanów ludności faktycznie zamieszkałej, natomiast część z nich – przebywający 12 miesięcy lub dłużej – wchodzi w skład ludności rezydującej.

W NSP 2011 badano migracje czasowe przyjmując za kryterium długości pobytu w Polsce dla imigracji okres powyżej 3 miesięcy, natomiast w NSP 2002 przyjmowano okres 2 miesięcy.

Główną przyczyną problemów w oszacowaniu faktycznej skali imigracji są nie tylko kwestie metodologiczne samego badania reprezentacyjnego przeprowadzonego w ramach NSP 2011 (operat losowania mieszkań do badania reprezentacyjnego został opracowany na podstawie informacji pochodzących z rejestrów i systemów informacyjnych, zatem danych nieuwzględniających zdarzeń nieudokumentowanych), jak i wysoka mobilność migrantów, którzy często wielokrotnie zmieniają kraj zamieszkania lub mają prawo legalnego pobytu w Polsce, a w rzeczywistości w niej nie mieszkają.

Pomimo niedoszacowania skali imigracji do Polski, na podstawie zebranych danych podjęto próbę scharakteryzowania zbiorowości pod względem demograficzno-społecznym i ekonomicznym.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 r. w województwie kujawsko-pomorskim przebywało czasowo powyżej 3 miesięcy – 1,0 tys. imigrantów i stanowili oni 2,5% ogółu spisanych imigrantów w Polsce. W porównaniu z 2002 r. udział ten kształtował się na zbliżonym poziomie (spadek o 0,1 p. proc.).

Większość z imigrantów przebywających czasowo powyżej 12 miesięcy przyjechała do województwa w latach 2008-2010 lub w 2001 i wcześniej – głównie były to osoby młode w przedziale wieku 25-29 lat.

Tabl. 1.1. Imigranci według czasu przebywania^a w latach 2002 i 2011

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem w tys.	Czas przebywania	
		od 3 do 12 miesięcy	12 miesięcy i więcej
w % ogółem			
2002			
OGÓLEM	0,9	34,9	65,1
mężczyźni	0,5	31,1	68,9
kobiety	0,4	39,0	61,0
Miasta	0,7	35,7	64,3
Wieś	0,2	31,8	68,2
2011			
OGÓLEM	1,0	27,6	72,4
mężczyźni	0,5	26,4	73,6
kobiety	0,5	29,0	71,0
Miasta	0,8	24,5	75,5
Wieś	0,2	39,6	60,4

^a W NSP 2002 – pobyt czasowy powyżej 2 miesięcy, w NSP 2011 – powyżej 3 miesięcy.

1.1. Kraj poprzedniego zamieszkania oraz obywatelstwo i kraj urodzenia imigrantów

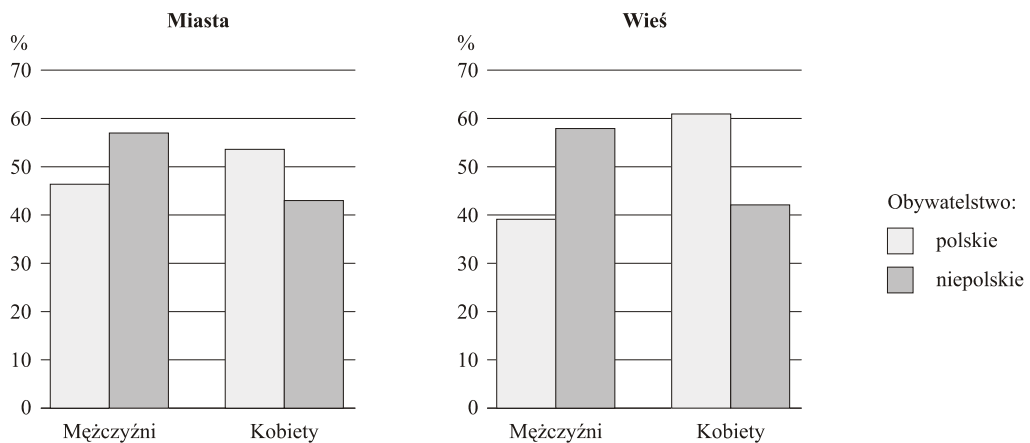
Podobnie jak w 2002 r. najczęściej osób wśród ogółu imigrantów przebywających czasowo w województwie kujawsko-pomorskim pochodziło z krajów europejskich (w 2011 r. – 78,0%, w 2002 r. – 71,3%). Nastąpił wzrost liczby pochodzących z Europy, imigrujących na pobyt czasowy, z 0,6 tys. do 0,8 tys. osób (wzrost o 27,5%). Najwięcej imigrantów przyjechało z krajów bezpośrednio graniczących z Polską, tj. z Niemiec (17,6%) i Ukrainy (16,0%), a w przypadku krajów nie dzielących granicy – z Wielkiej Brytanii (9,7%).

Mieszkańcy Azji to kolejna dość liczna grupa imigrantów (13,9%). Najliczniej reprezentowany kraj tego kontynentu to Japonia (5,2% ogółu imigrantów), z której przybyło do województwa 37,6% wszystkich osób przybyłych z Azji; następne kraje to Armenia (4,0%) i Chiny (1,9%). Azja to kontynent, z którego przybyło o 32,8% więcej osób niż w 2002 r.

Z pozostałych kontynentów najwięcej osób imigrowało z Ameryki Północnej i Środkowej (5,5% imigrantów) oraz z Afryki (1,6%).

Wśród imigrantów przebywających w Kujawsko-Pomorsku czasowo ponad 3 miesiące większość, bo 65,7%, to cudzoziemcy, czyli osoby nieposiadające obywatelstwa polskiego (dla porównania w 2002 r. cudzoziemcy stanowili 66,8% wszystkich imigrantów). Wśród imigrantów z obywatelstwem niepolskim zdecydowana większość (83,5%) to osoby, które w Polsce przebywały powyżej 12 miesięcy, a tylko mniejsza część (16,5%) przebywała w kraju czasowo od 3 do 12 miesięcy. Część z imigrantów miała obywatelstwo polskie (34,3%) – odsetki osób przebywających w Polsce powyżej 12 miesięcy i tych do 12 miesięcy były bardzo zbliżone (51,3%, wobec 48,7%).

IMIGRANCI WEDŁUG OBYWATELSTWA

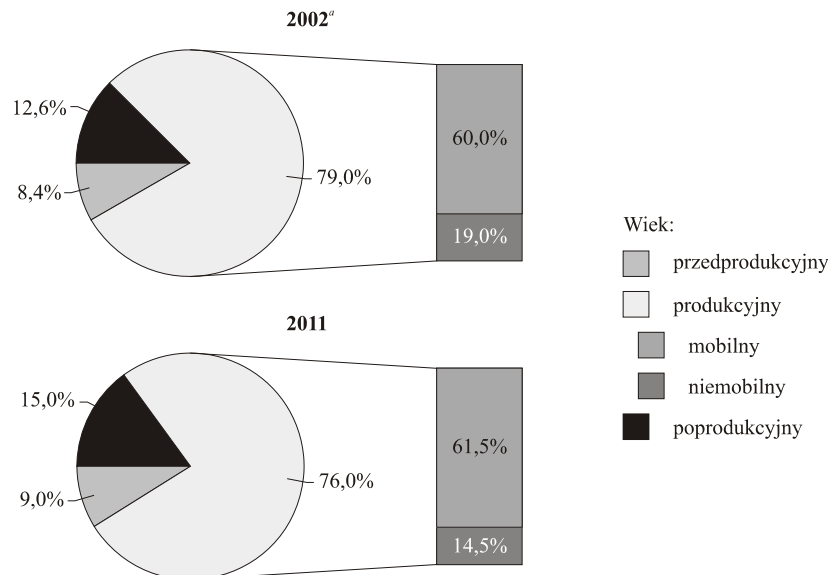
Wśród cudzoziemców największą grupę stanowili obywatele Ukrainy (23,0%). Znaczącą zbiorowością byli obywatele: Japonii, Niemiec i Armenii (odpowiednio: 6,5%, 5,5%, i 5,3%). Na dalszym miejscu pod względem liczebności znajdowali się obywatele Białorusi i Wielkiej Brytanii (po 3,8%).

1.2. Cechy demograficzno-społeczne imigrantów

W 2011 r., podobnie jak w 2002 r., wśród ogółu imigrantów większość stanowili mężczyźni (52,6% wobec 52,0% w 2002 r.). Struktura imigrantów według miejsca zamieszkania wskazywała przewagę osób mieszkających w miastach. W obu przytaczanych spisach był to podobny odsetek osób (79,5% w 2011 r., wobec 80,3% w 2002 r.).

W momencie spisu zdecydowana większość imigrantów była w wieku produkcyjnym – 76,0%, w tym 61,5% stanowiły osoby w wieku produkcyjnym mobilnym tj. w wieku 18-44 lata; było to o 1,5 p. proc więcej niż w 2002 r.

IMIGRANCI WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W LATACH 2002 I 2011

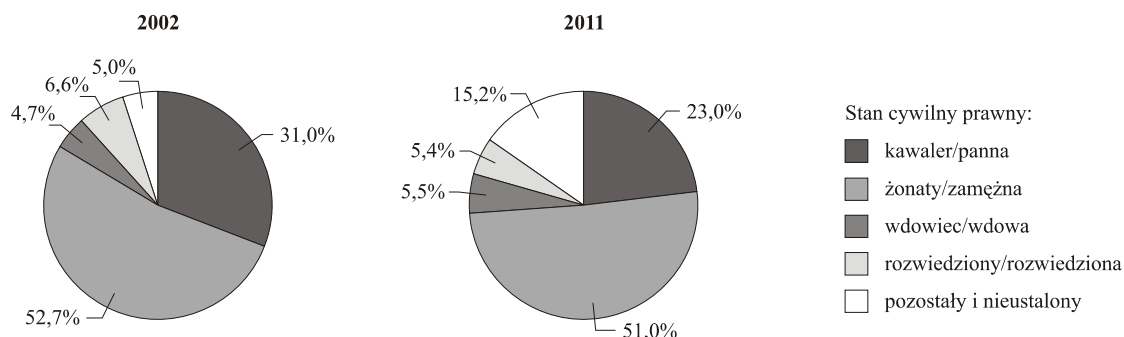

a Bez niestalonego wieku.

Struktura wieku wskazywała, że najczęściej przebywających w województwie kujawsko-pomorskim imigrantów było w wieku 20-24 lata (16,1%), 25-29 lat (15,9%) oraz 30-34 lata (15,4%). Najmniejszą grupą byli imigranci powyżej 70 roku życia. Wśród mężczyzn największy był udział osób w wieku 25-29 lat (16,2%), natomiast wśród kobiet – 20-24 lata (21,1%).

Imigranci w wieku 15 lat i więcej pod względem stanu cywilnego prawnego to głównie osoby żonate/zamężne (51,0%) oraz kawalerowie/panny (23,0%). W porównaniu do danych z poprzedniego spisu, udział tych dwóch grup był mniejszy niż w 2002 r. (odpowiednio 52,7% i 31,0%).

IMIGRANCI W WIEKU 15 LAT I WIĘCEJ WEDŁUG STANU CYWILNEGO PRAWNEGO W LATACH 2002 I 2011

Wśród imigrantów w wieku 13 lat i więcej – 67,1% miało wykształcenie co najmniej średnie, przy czym blisko 1/4 posiadała wykształcenie wyższe (24,9%); w 2002 r. było to odpowiednio 71,3% i 32,3%. Wśród kobiet odsetek osób z wykształceniem co najmniej średnim był wyższy i wynosił 72,4%, natomiast wśród mężczyzn – 61,9%.

W 2011 r. wśród imigrantów z wykształceniem średnim większość stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem średnim ogólnokształcącym (57,6% ogółu osób z wykształceniem średnim). W 2002 r. natomiast większy udział stanowiły osoby z wykształceniem średnim zawodowym (55,9%).

Nie udało się ustalić poziomu wykształcenia dla przeszło 17% imigrantów w 2011 r. i w ponad 9% przypadków w 2002 r.

1.3. Przyczyny imigracji

W NSP 2011 badano jedną główną przyczynę migracji, jednak dla większości osób podejmujących migrację jest kilka przyczyn i wzajemnie się warunkują. W województwie kujawsko-pomorskim (podobnie jak miało to miejsce w 2002 r.) dominowały dwie przyczyny imigracji. Należy zaznaczyć, że dla blisko 30% imigrantów przyczyna przybycia była inna niż wskazane lub jej nie ustalono.

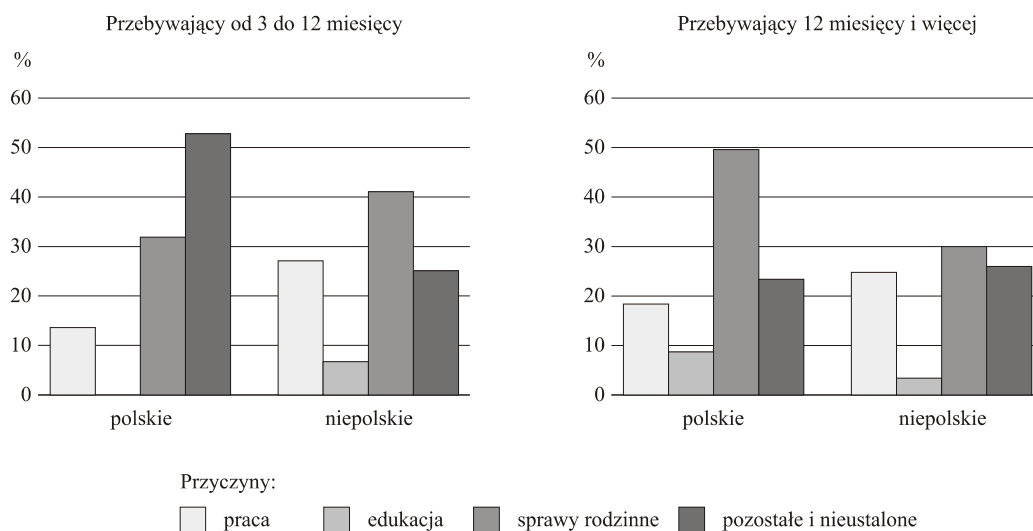
Tabl. 1.2. Imigranci według przyczyn imigracji i czasu przebywania w Polsce

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Przyczyny imigracji			
		w tym			
		praca	edukacja	sprawy rodzinne	pozostałe i nieustalone
		w %			
OGÓŁEM	100,0	22,0	4,1	35,0	29,9
mężczyźni	100,0	25,7	4,9	29,1	27,6
kobiety	100,0	17,9	3,3	41,6	32,5

Imigranci przyjeżdżali do województwa najczęściej w sprawach rodzinnych. Przyczynę tę wskazała ponad 1/3 wszystkich imigrantów (35,0%) zarówno w NSP 2011 jak i w NSP 2002. Kolejna grupa imigrantów przyjechała z zamiarem podjęcia pracy (22,0%, wobec 28,1% w 2002 r.). Trzecia najczęściej wskazywana przyczyna przyjazdu to edukacja. Według danych ze spisu w 2011 r. w celu podjęcia studiów, nauki lub podniesienia kwalifikacji przyjechało do naszego kraju 4,1% imigrantów (spadek w stosunku do 2002 r. o 7,8 p. proc).

Najczęściej wskazywanym powodem imigracji zarówno wśród mężczyzn, jak i wśród kobiet były sprawy rodzinne (odpowiednio 29,1% i 41,6%).

IMIGRANCI WEDŁUG CZASU PRZEBYWANIA, WYBRANYCH PRZYCZYN IMIGRACJI I OBYWATELSTWA

Zarówno wśród imigrantów z obywatelstwem polskim, jak i niepolskim najczęstszą przyczyną imigracji były sprawy rodzinne (odpowiednio 40,9% i 31,9%). Biorąc pod uwagę czas przebywania w województwie osoby przebywające czasowo od 3 do 12 miesięcy wskazują przyczyny pobytu inne niż praca, edukacja czy sprawy rodzinne, a dotyczy to głównie osób z obywatelstwem polskim (52,8% imigrantów z obywatelstwem polskim). Osoby z obywatelstwem niepolskim w tym okresie przebywały czasowo najczęściej ze względu na sprawy rodzinne (41,1%). Przyczyna ta została również wskazana przez osoby obu rodzajów obywatelstw, które przebywały powyżej 12 miesięcy.

Wraz ze wzrostem długości okresu przebywania imigrantów z przyczyn rodzinnych, rośnie udział osób z obywatelstwem polskim w stosunku do udziału osób z obywatelstwem niepolskim. Odsetek osób z obywatelstwem polskim przebywających od 3 do 12 miesięcy wyniósł 31,9%, natomiast odsetek osób przebywających długookresowo wyniósł 49,6%. Odwrotnie kształtowała się sytuacja osób z obywatelstwem niepolskim – odsetek osób dla imigrantów przebywających w okresie od 3 do 12 miesięcy dla tej przyczyny pobytu obniża się z 41,1% do 30,0%.

1.4. Znajomość języka polskiego

Znajomość języka kraju przyjmującego jest jednym z podstawowych elementów skutecznej integracji imigrantów w nowym kraju pobytu. Dzięki tej umiejętności istnieje możliwość uzyskania lepszej pracy, pozwala ona utrzymywać kontakty ze społeczeństwem przyjmującym oraz w bardziej skuteczny sposób funkcjonować w otoczeniu instytucjonalnym.

W NSP 2011 pytanie dotyczące stopnia znajomości języka polskiego zadawano imigrantom powyżej 4 roku życia. Nie żądano certyfikatów potwierdzenia znajomości języka polskiego. Pytanie miało charakter subiektywny. Za małoletnie dzieci odpowiedzi udzielali rodzice lub opiekunowie.

Biorąc pod uwagę obywatelstwo, najwyższą znajomością języka polskiego (znajomość bardzo dobrą) wykazywały osoby z obywatelstwem polskim (69,3% imigrantów ogółem). Dobrą znajomość języka deklarowały w zdecydowanej większości osoby z obywatelstwem niepolskim (86,6%).

Wśród imigrantów z obywatelstwem polskim bardzo dobrą znajomość języka zadeklarowało 91,2% osób. Natomiast wśród osób z obywatelstwem niepolskim już tylko 21,3%.

Tabl. 1.3. Imigranci w wieku 5 lat i więcej z ustalonym statusem przebywania według poziomu znajomości języka polskiego

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Znajomość języka polskiego		
		w tym		
		bardzo dobra	dobra	wystarczająca
w %				
OGÓLEM	100,0	53,9	13,6	13,0
mężczyźni	100,0	46,1	10,3	13,8
kobiety	100,0	63,5	17,5	12,0

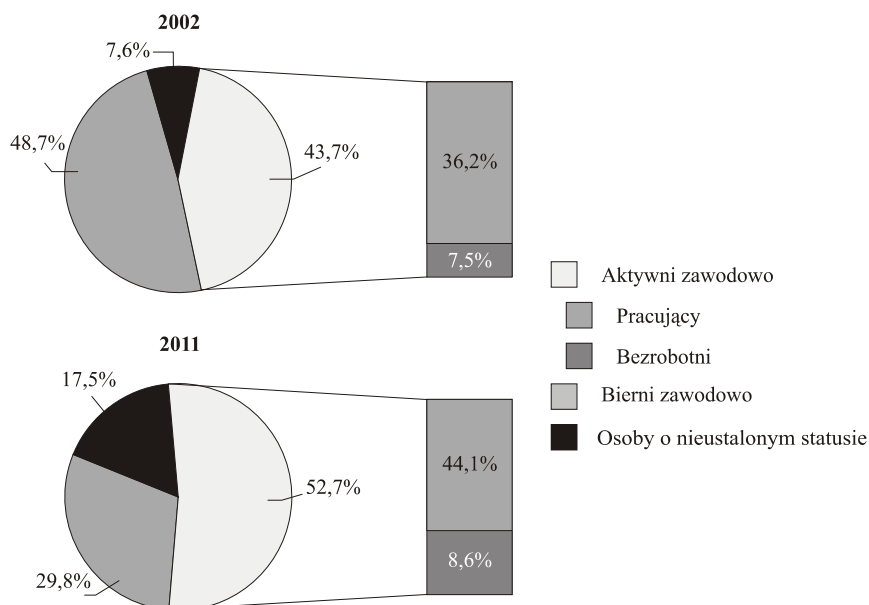
Z ogółu imigrantów z ustalonym statusem przebywania (przebywający po raz pierwszy lub po raz kolejny) przebywających w województwie kujawsko-pomorskim czasowo powyżej 3 miesięcy bardzo dobrą znajomość języka polskiego zadeklarowało 53,9% imigrantów, dobrą znajomość – 13,6%, a wystarczającą – 13,0%. Większość kobiet i mężczyzn deklarowało bardzo dobrą znajomość języka (odpowiednio 63,5% i 46,1%).

1.5. Aktywność ekonomiczna i źródło utrzymania

Wyniki NSP 2011 pokazały, że 52,7% imigrantów w wieku 15 lat i więcej było aktywnych zawodowo, co oznacza wzrost w stosunku do 2002 r. o 9,0 p. proc. Odsetek pracujących wyniósł 44,1%, wśród których większość stanowili pracownicy najemni (76,7% ogółu pracujących imigran-

tów), a 8,6% określiło się jako osoby bezrobotne. Imigrantów biernych zawodowo było blisko 30%. W porównaniu z 2002 r. największe zmiany widoczne były dla aktywnych zawodowo – wzrost o 20,6%, przy jednoczesnym spadku liczby biernych zawodowo o 39,0%.

IMIGRANCY WEDŁUG STATUSU NA RYNKU PRACY W LATACH 2002 I 2011

Odsetek pracujących był wyższy wśród imigrantów długookresowych (46,8%) niż wśród krótkookresowych (37,9%). Niższy był natomiast odsetek osób bezrobotnych przebywających powyżej 12 miesięcy (odpowiednio 4,3% i 18,5%).

Mężczyźni stanowili 56,3% ogółu imigrantów aktywnych zawodowo i 58,3% pracujących. Odsetek pracujących mężczyzn przeważał zarówno wśród imigrantów krótko- jak i długookresowych.

Tabl. 1.4. Imigranci w wieku 15 lat i więcej według czasu przebywania i statusu na rynku pracy

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Czas przebywania	
		od 3 do 12 miesięcy	12 miesięcy i więcej
	w %		
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0
Aktywni zawodowo	52,7	56,4	51,1
pracujący	44,1	37,9	46,8
w tym pracownicy najemni	33,8	31,2	35,0
bezrobotni	8,6	18,5	4,3
Bierni zawodowo	29,8	36,9	26,7
Osoby o nieustalonym statusie	17,5	6,7	22,2

(z 35,9% do 27,2%).

Z pracy najemnej utrzymywało się blisko 1/3 imigrantów – 30,2% i były to w zdecydowanej większości osoby pracujące w sektorze prywatnym. Odsetek osób pracujących na rachunek własny kształtował się na poziomie 9,5%. Nie było wśród nich osób pracujących w rolnictwie.

Wśród aktywnych zawodowo, jak i pracujących imigrantów przebywających w województwie kujawsko-pomorskim powyżej 3 miesięcy najczęściej było obywateli Ukrainy (odpowiednio 19,2% i 19,5%), Niemiec (14,0% i 15,2%) i Wielkiej Brytanii (10,2% i 7,2%).

Większość imigrantów przebywających czasowo powyżej 3 miesięcy posiadała własne źródło utrzymania – 57,7% (56,9% w 2002 r.). Udział utrzymywanych obniżył się w stosunku do 2002 r. o 8,7 p. proc.

Rozdział II. EMIGRANCI PRZEBYWAJĄCY CZASOWO ZA GRANICĄ POWYŻEJ 3 MIESIĘCY – wyniki badania reprezentacyjnego przeprowadzonego w ramach NSP 2011

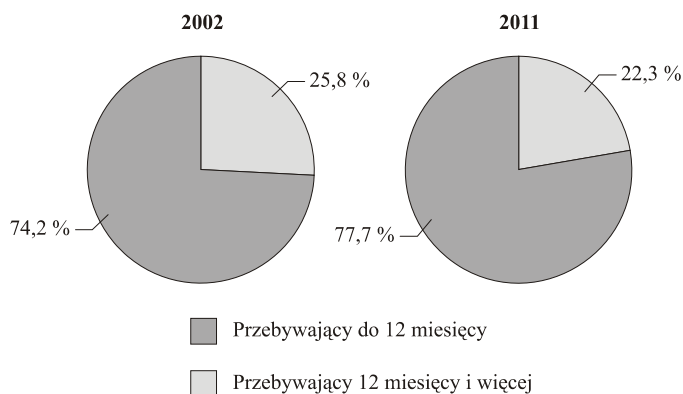
Informacje o emigrantach przebywających czasowo za granicą prezentowane w niniejszej publikacji pochodzą z prowadzonego w ramach spisu badania reprezentacyjnego, tj. badania z wykorzystaniem formularza „długiego”.

W spisie pozyskano – oprócz danych dotyczących podstawowych cech demograficznych emigrantów (płeć, wiek) – szeroki zakres informacji, m.in. o kraju i okresie przebywania za granicą. Pozwoliło to ustalić kierunki emigracji z Polski oraz wyodrębnić emigracje krótkookresowe i długookresowe. Zamieszczone dane przedstawiają liczbę osób przebywających w momencie spisu (czyli w końcu marca 2011 r.) za granicą powyżej 3 miesięcy, jednak informacje o roku wyjazdu pozwalają na zorientowanie się co do skali strumieni migracyjnych (liczby wyjazdów w danym roku). Informacja ta nie jest jednak dokładnym odzwierciedleniem wielkości strumieni emigracji, ponieważ w międzyczasie następowaly powroty i osoby, które powróciły przed spisem nie wchodziły już do zasobu emigrantów. W spisie badano również przyczyny wyjazdów. Badając miejsce zamieszkania przed wyjazdem ustalono, z których regionów kraju wyjechało najwięcej Polaków.

Należy zaznaczyć, że analiza tej grupy ludności Polski jest utrudniona, ponieważ tych osób nie było w momencie spisu w kraju; zebrano jedynie informacje, których zechcieli udzielić członkowie gospodarstw domowych pozostali w kraju. Osoby te nie miały wszystkich informacji, zwłaszcza wtedy, kiedy pobyt byłego członka ich gospodarstwa trwał już dość długo. Jak już wspomniano, w danych wystąpiło wiele braków, szczególnie w tych – niestety bardzo licznych – przypadkach, kiedy wybrano skrócony sposób spisania emigranta lub wszyscy mieszkańcy spod danego adresu przebywali za granicą. Najdokładniej została zbadana grupa tych emigrantów, których osoby pozostające w kraju uznaly za członków swojego gospodarstwa domowego.

W NSP 2011 badano migracje czasowe przyjmując za kryterium długości pobytu w Polsce dla emigracji okres powyżej 3 miesięcy, natomiast w NSP 2002 przyjmowano okres powyżej 2 miesięcy.

STRUKTURA EMIGRANTÓW WEDŁUG OKRESU PRZEBYWANIA ZA GRANICĄ W LATACH 2002^a I 2011

^a W NSP 2002 – na pobyt czasowy powyżej 2 miesięcy, w NSP 2011 – powyżej 3 miesięcy.

to emigranci krótkookresowi, czyli osoby przebywające za granicą od 3 do 12 miesięcy.

Dla porównania – wyniki spisu z 2002 r. wykazały, że 21,2 tys. osób przebywało za granicą po-

Według danych spisu ludności z 2011 r. w momencie spisu, tj. 31 marca 2011 r. 106,6 tys. osób mających stałe miejsce zamieszkania w województwie kujawsko-pomorskim przebywało powyżej 3 miesięcy poza granicami kraju. Oznacza to, że średnio na każde 1000 mieszkańców województwa przypadało 51 osób przebywających czasowo za granicą (w Polsce przypadały 52 osoby).

Emigranci długookresowi, tj. przebywający za granicą 12 miesięcy lub dłużej, stanowili dominującą grupę (82,9 tys. osób; tj. 77,7% emigrantów ogółem). Pozostali, tj. 23,7 tys. osób,

wyżej 2 miesiące, co oznaczało, że średnio na 1000 mieszkańców Kujawsko-Pomorskiego za granicą przebywało czasowo 10 osób.

Tabl. 2.1. Emigranci w latach 2002^a i 2011

LATA	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta			Wieś		
				razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
W TYSIĄCACH									
2002.....	21,2	9,4	11,8	15,4	6,7	8,7	5,8	2,7	3,1
2011.....	106,6	53,8	52,8	75,1	37,8	37,2	31,5	16,0	15,6
W ODSETKACH (struktura pozioma)									
2002.....	100,0	44,4	55,6	72,6	31,7	40,9	27,4	12,7	14,7
2011.....	100,0	50,5	49,5	70,4	35,5	34,9	29,6	15,0	14,6

a W NSP 2002 – pobyt czasowy powyżej 2 miesięcy, w NSP 2011 – powyżej 3 miesięcy.

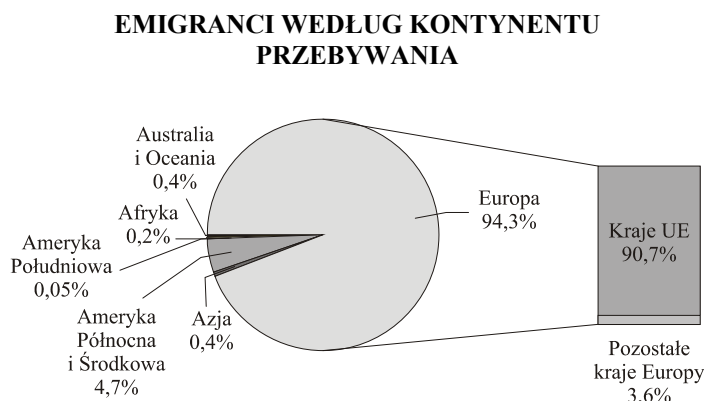
Wśród emigrantów większość stanowili mężczyźni (50,5%) – ich odsetek zwiększył się w porównaniu z 2002 r. o 1,1 p. proc. Zmniejszył się natomiast o 2,2 p. proc. odsetek osób mieszkających przed wyjazdem w miastach (w 2011 r. udział na poziomie 70,4%).

Niemal wszyscy emigranci (99,7%) to obywatele polscy. W tej grupie zdecydowaną większość stanowili emigranci długookresowi (77,8%). Cudzoziemcy mający prawo stałego pobytu w województwie kujawsko-pomorskim, a więc zaliczani do mieszkańców naszego województwa, stanowili jedynie 0,3% ogółu.

Osoby przebywające czasowo za granicą (nawet przez kilka lat) są włączone do stanu ludności województwa. Część z tych osób prawdopodobnie traktuje już kraj obecnego przebywania jako kraj swojego stałego zamieszkania – dopóki jednak osoby te nie dokonają formalności związanych z wymeldowaniem się z pobytu stałego w Kujawsko-Pomorskim w związku z wyjazdem za granicę, są traktowane także jako ludność zamieszkała w województwie.

2.1. Kierunki emigracji

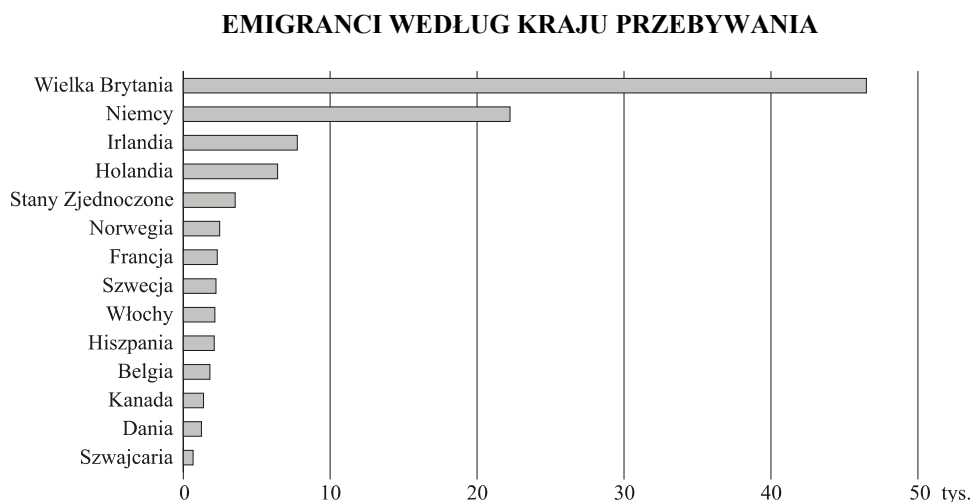
Według danych spisowych w 2011 r. mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego przebywali na wszystkich kontynentach, jednak najwięcej osób – w krajach europejskich. W Europie czasowo powyżej 3 miesiące przebywało 100,5 tys. emigrantów z województwa, w tym 96,6 tys. – w krajach Unii Europejskiej.

Dla porównania w 2002 r. w krajach europejskich przebywało 15,2 tys., tj. 71,7% przebywających czasowo za granicą ponad 2 miesiące emigrantów z województwa.

Spośród krajów europejskich, najczęściej wybierano Wielką Brytanię, gdzie przebywało w 2011 r. 46,5 tys. osób, tj. 43,6% wszystkich emigrantów z województwa. Niemcy, które w 2002 r. zajmowały zdecydowanie najpopularniejsze miejsce emigracji (wówczas przebywało w tym kraju 10,9 tys., czyli 51,2% wszyst-

kich emigrantów województwa) pod względem liczby emigrantów z Kujawsko-Pomorskiego, uplasowały się w 2011 r. na drugiej pozycji – przebywało tam 22,2 tys. (20,9% ogółu). Znaczna liczba mieszkańców województwa przebywała w Irlandii (7,8 tys.; 7,3%) oraz w Holandii (6,4 tys.; 6,0%).

W Europie, ale poza UE, przebywało 3,8 tys. emigrantów z województwa kujawsko-pomorskiego, w tym najwięcej w Norwegii, bo 2,4 tys. (tj. 2,3% ogółu).

Kolejnym, najczęściej wybieranym przez mieszkańców kontynentem, była Ameryka Północna i Środkowa. W 2011 r. przebywało tam 5,0 tys., czyli 4,7% emigrantów z województwa, przy czym w Stanach Zjednoczonych 3,5 tys., tj. 3,3%, a w Kanadzie 1,4 tys., tj. 1,3%.

Zaledwie 0,4% osób wyjechało do Australii i Oceanii. Na tym kontynencie mieszkańcy województwa przebywali głównie w Australii (0,4 tys. osób). Podobnie w Azji – tam też przebywało 0,4% emigrantów.

2.2. Emigranci według miejsca zamieszkania przed wyjazdem

Przed wyjazdem najwięcej osób przebywających w 2011 r. za granicą mieszkało w Bydgoszczy (19,2 tys., tj. 18,0% wszystkich emigrantów województwa) oraz w Toruniu (12,8 tys., 12,1 % ogółu) i we Włocławku (7,6 tys., 7,1%). Najmniej osób pochodziło z powiatu radziejowskiego (1,1 tys.) i powiatu rypińskiego (1,3 tys.).

Biorąc pod uwagę charakter miejsca zamieszkania najwięcej ludności wiejskiej wyjechało z powiatu toruńskiego oraz świeckiego (po 10,9% ogółu emigrantów pochodzących z terenów wiejskich) oraz powiatu bydgoskiego (9,0%). Najwięcej ludności miejskiej wyjechało (poza miastami na prawach powiatu) z powiatu inowrocławskiego (6,7% emigrantów pochodzących z miast).

W przeliczeniu na 1000 ludności w województwie 51 osób przebywało za granicą powyżej 3 miesięcy. W skali kraju, wśród województw pod tym względem dominowały województwa: opolskie (106 osób), podlaskie (91 osób) oraz podkarpackie (84 osoby). Dla porównania w 2002 r., jak wspomniano wcześniej, za granicą powyżej 2 miesięcy przebywało czasowo w przeliczeniu na 1000 ludności 10 osób z Kujawsko-Pomorskiego. Wśród województw najwyższy wskaźnik zanotowano w województwie opolskim (99 osób emigrantów na 1000 ludności), podlaskim (46 osób) i podkarpackim (37 osób). W powiatach Kujawsko-Pomorskiego można zaobserwować zróżnicowanie pod tym względem. Najwięcej emigrantów przebywających za granicą powyżej 3 miesięcy na 1000 ludności odnotowano w powiecie sępoleńskim – 84 osoby. Wysokie wskaźniki wystąpiły w powiecie chełmińskim (72 osoby) oraz w Grudziądzu (67 osób). Najmniej, bo 26 na 1000 ludności, osób przebywało za granicą z powiatu radziejowskiego.

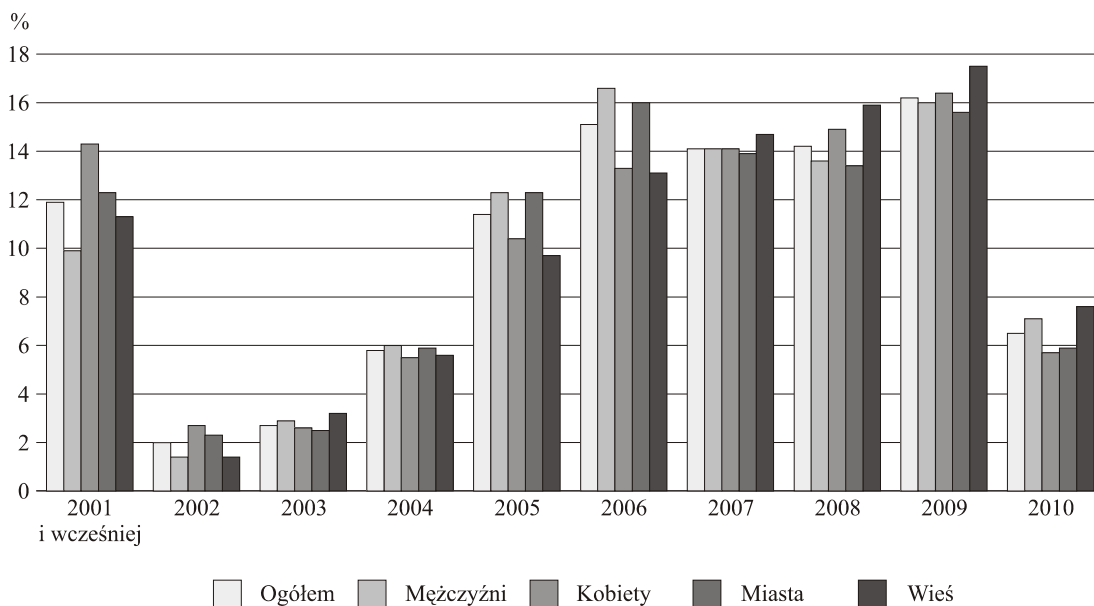
LICZBA EMIGRANTÓW WEDŁUG POWIATÓW POPRZEDNIEGO ZAMIESZKANIA

2.3. Emigranci przebywający za granicą 12 miesięcy i więcej według roku wyjazdu

W ostatnim spisie niestety nie pozyskano informacji o roku wyjazdu z Polski dla wszystkich emigrantów długookresowych. Znaczna część grupy, dla której pozyskano takie dane (14,8 tys.) wyjechała w 2004 r. i później (83,3%); przed 2004 r. odsetek wyniósł 16,7%.

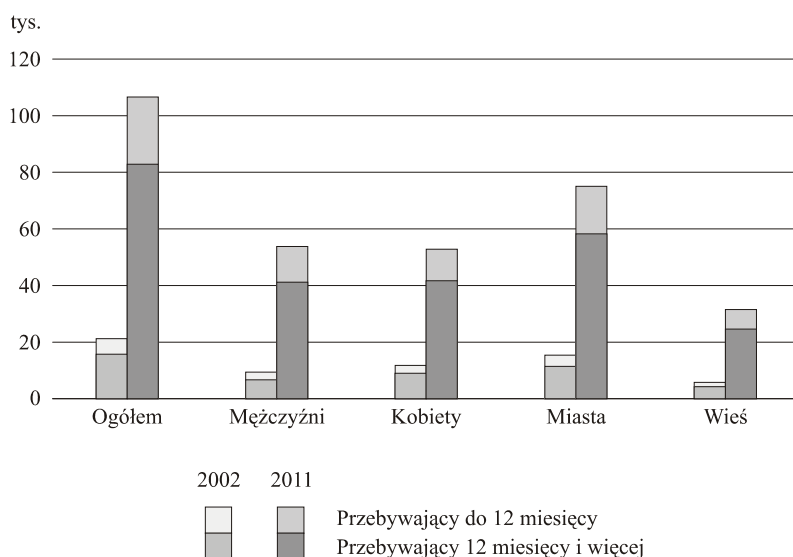
EMIGRANTI WEDŁUG ROKU WYJAZDU^a

^a W odsetkach ogółu emigrantów, dla których ustalono rok wyjazdu. Dane dotyczące 2010 r. obejmują wyjazdy do końca marca 2010 r.

2.4. Cechy demograficzno-społeczne emigrantów

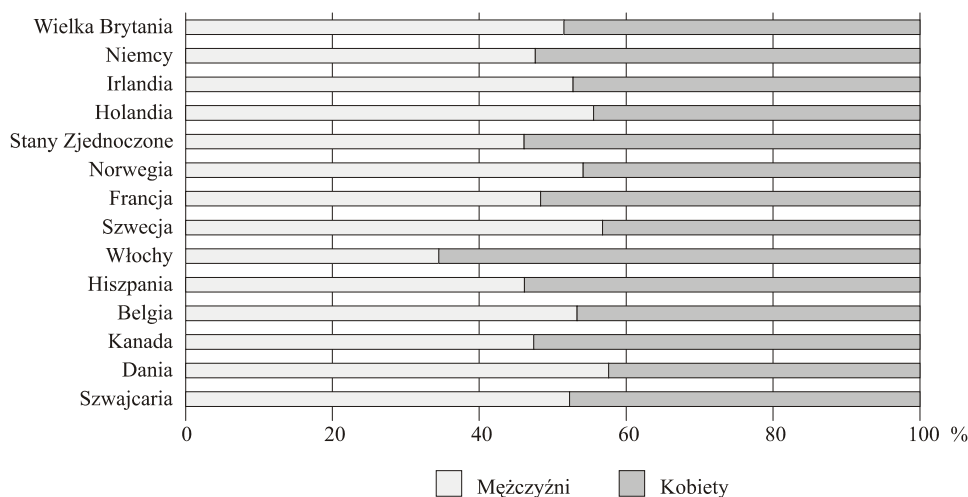
**EMIGRANCY^a WEDŁUG OKRESU PRZEBYWANIA
W LATACH 2002 I 2011**

^a W NSP 2002 – pobyt czasowy powyżej 2 miesięcy, w NSP 2011 – powyżej 3 miesięcy.

kraju. Kobiety stanowiły zdecydowanie większy udział wśród emigrantów przebywających we Włoszech (65,5% emigrantów przebywających w tym kraju) oraz w Grecji (62,5%); jedynie 42,4% stanowiły w Danii.

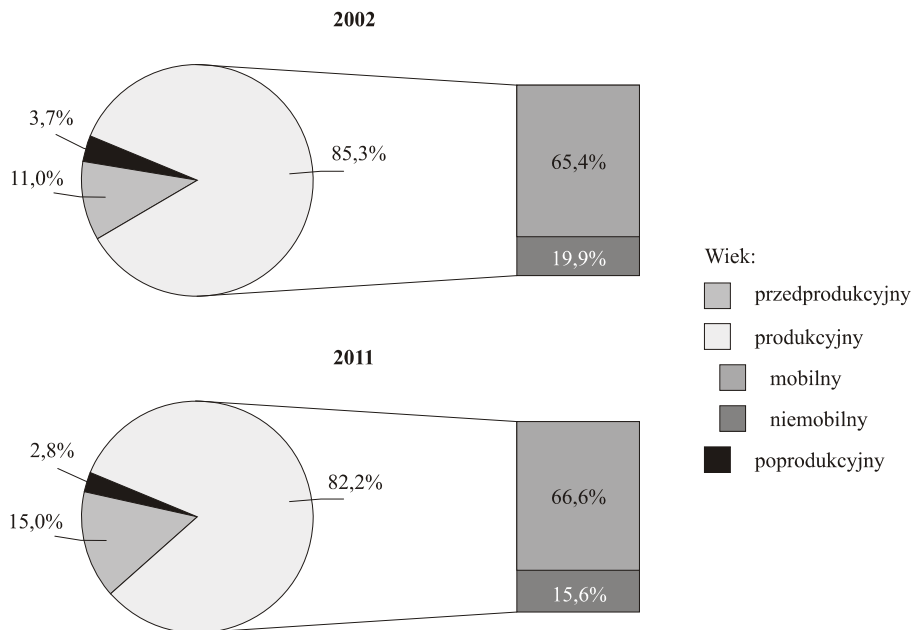
EMIGRANCY WEDŁUG WYBRANEGO KRAJU PRZEBYWANIA^a

^a Uwzględniono kraje, w których przebywa powyżej 500 osób z województwa kujawsko-pomorskiego.

Analizując strukturę mieszkańców Kujawsko-Pomorskiego przebywających za granicą powyżej 3 miesięcy w 2011 r. według ekonomicznych grup wieku można zauważyć, że 87,6 tys. osób, czyli 82,2% spośród ogółu emigrantów było w wieku produkcyjnym, w tym 71,0 tys., czyli 66,6% w wieku produkcyjnym mobilnym, tj. 18-44 lata.

**STRUKTURA EMIGRANTÓW WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU
W LATACH 2002^a I 2011**

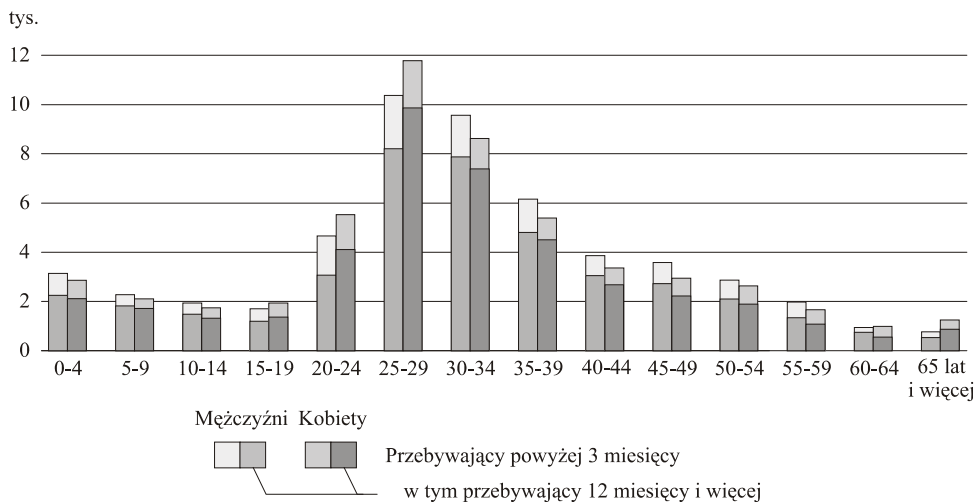
^a W NSP 2002 – pobyt czasowy powyżej 2 miesięcy, w NSP 2011 – powyżej 3 miesięcy.

W tej populacji najliczniej reprezentowana była grupa osób w wieku 25-29 lat (22,2 tys.) oraz 30-34 lata (18,2 tys.). Analizując poszczególne grupy wiekowe zauważa się, że kobiety przeważały w grupach wiekowych 15-19 lat, 20-24 lata i 25-29 lat oraz w wieku 60 lat i więcej, w pozostałych grupach przeważali mężczyźni.

Często na emigracji przebywały całe rodziny z dziećmi, stąd dosyć liczny udział grupy osób w wieku 0-14 lat (13,2% ogółu przebywających za granicą).

Wśród emigrantów, którzy przebywają za granicą 12 miesięcy i więcej przeważały osoby, które nie ukończyły 40 roku życia (76,2%).

**EMIGRANCI WEDŁUG 5-CIO LETNIICH GRUP WIEKU ORAZ CZASU PRZEBYWANIA
ZA GRANICĄ**

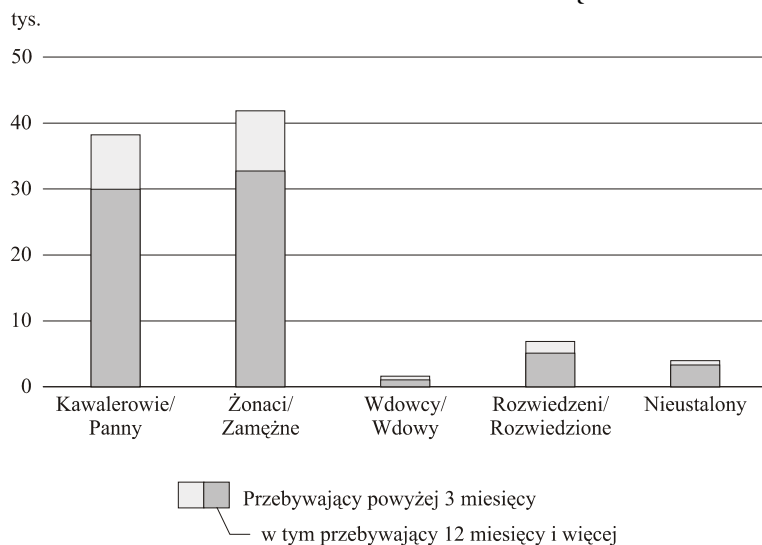
W spisie 2011 r., podobnie jak w spisie z 2002 r., stan cywilny w momencie wyjazdu nie był badany, można analizować jedynie stan cywilny w momencie spisu. Nie wyklucza się jednak przypadków łączenia informacji o stanie cywilnym, zwłaszcza w takich sytuacjach, gdy za granicą przebywały całe rodziny, a informacja o stanie cywilnym była pobierana z rejestrów.

Wśród emigrantów z województwa kujawsko-pomorskiego, będących w wieku 15 lat i więcej 45,3% stanowiły osoby pozostające w związku małżeńskim. Znaczącą grupę stanowili też kawalerowie i panny – 41,3% ogółu przebywających powyżej 3 miesięcy.

Tabl. 2.2. Emigranci według stanu cywilnego prawnego

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta	Wieś	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta	Wieś
	w tysiącach					w odsetkach				
OGÓŁEM	92,5	46,4	46,1	65,7	26,8	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kawalerowie/Panny	38,2	20,1	18,2	27,3	11,0	41,3	43,2	39,4	41,4	40,9
Żonaci/Zamężne	41,9	20,7	21,2	29,5	12,4	45,3	44,5	45,9	44,9	46,2
Wdowy/Wdowcy ...	1,6	0,3	1,3	1,1	0,5	1,7	0,7	2,8	1,7	1,7
Rozwiedzeni/ Rozwiedzione	6,9	3,5	3,3	5,3	1,6	7,4	7,6	7,2	8,1	5,9
Nieustalony	4,0	1,8	2,1	2,5	1,4	4,3	4,0	4,7	3,9	5,3

**EMIGRANCY W WIEKU 15 LAT I WIĘCEJ
WEDŁUG STANU CYWILNEGO PRAWNEGO I CZASU
PRZEBYWANIA ZA GRANICĄ**

Odsetek osób rozwiedzionych wśród emigrantów ukształtował się na poziomie 7,4%, a osób owdowiałych – 1,7%. Dla 4,3% osób przebywających czasowo za granicą powyżej 3 miesięcy nie ustalono stanu cywilnego. W analizowanych kategoriach przeważały kobiety za wyjątkiem grup kawalerowie/panny oraz rozwiedzeni/rozwiedzione, gdzie dominowali mężczyźni. We wszystkich grupach struktura ukształtowała się na zbliżonym poziomie zarówno dla emigrantów krótkookresowych, jak i długookresowych.

W porównaniu z 2002 r. odnotowano wzrost odsetka kawalerów i panien oraz osób rozwiedzionych, zmalał natomiast odsetek żonatych/zamężnych oraz osób owdowiałych.

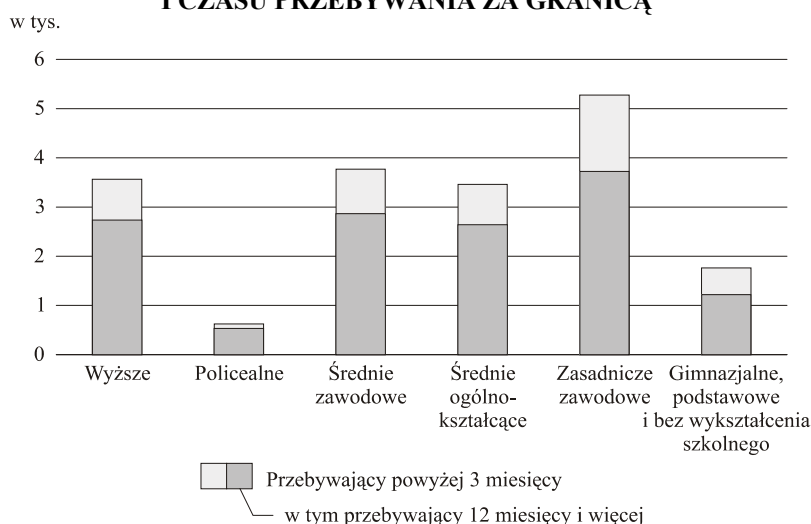
Informacje o poziomie wykształcenia ustalono dla 18,5 tys. osób, tj. dla 19,6% emigrantów w wieku 13 lat i więcej. W analizowanej grupie 61,9% posiadało co najmniej średnie wykształcenie. Osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 19,3% emigrantów powyżej 13 roku życia, a osoby z wykształceniem średnim stanowiły 39,2%; z tej grupy nieznacznie więcej posiadało wykształcenie średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymowało się 28,6% emigrantów. Nieustalony poziom wykształcenia dla emigrantów znacznie wpływał na wielkość odsetka osób o nieustalonym poziomie wykształcenia w całej populacji.

Tabl. 2.3. Emigranci według poziomu wykształcenia^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta	Wieś	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta	Wieś
	w tysiącach					w odsetkach				
OGÓŁEM	18,5	10,3	8,2	12,2	6,3	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
poziom wykształcenia:										
Wyższe	3,6	1,2	2,4	2,8	0,8	19,3	11,8	28,7	22,7	12,8
Policealne	0,6	0,2	0,4	0,5	0,2	3,4	2,2	4,8	3,7	2,7
Średnie zawodowe	3,8	2,3	1,4	2,4	1,4	20,4	22,8	17,4	19,4	22,4
Średnie ogólnokształcące	3,5	1,5	2,0	2,5	1,0	18,7	14,3	24,4	20,5	15,3
Zasadnicze zawodowe	5,3	4,0	1,3	3,0	2,2	28,6	38,7	15,9	24,9	35,8
Gimnazjalne, podstawowe i bez wykształcenia szkolnego	1,8	1,0	0,7	1,1	0,7	9,6	10,2	8,8	8,8	11,0

^a Uwzględniono wyłącznie emigrantów, dla których ustalono poziom wykształcenia.

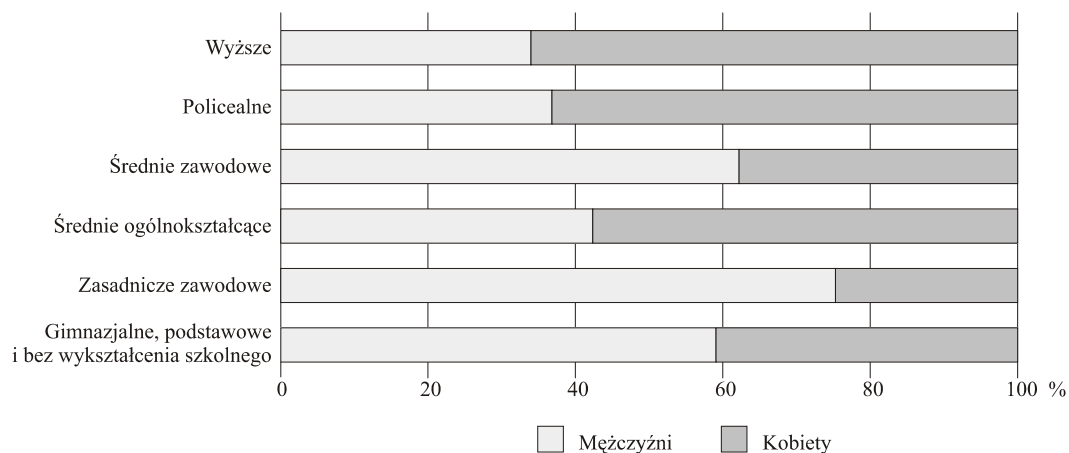
EMIGRANCY W WIEKU 13 LAT I WIĘCEJ WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA^a I CZASU PRZEBYWANIA ZA GRANICĄ

W analizowanej grupie kobiety były lepiej wykształcone od mężczyzn. Kobiety częściej niż mężczyźni posiadały wykształcenie: wyższe (66,0%), policealne (63,2%) oraz średnie ogólnokształcące (57,6%). Mężczyźni przewagę stanowili wśród osób z wykształceniem: zasadniczym zawodowym (75,3%), średnim zawodowym (62,2%) oraz w grupie z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, i bez wykształcenia (59,1%).

^a Uwzględniono emigrantów, dla których ustalono poziom wykształcenia.

EMIGRANCY W WIEKU 13 LAT I WIĘCEJ WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA^a

^a W odsetkach ogólnej liczby osób, dla której ustalono dany poziom wykształcenia.

W porównaniu z 2002 r. struktura przebywających za granicą pod względem wykształcenia kształtuje się podobnie. W 2011 r. zwraca uwagę większy odsetek osób z wykształcenie wyższym, policealnym i średnim.

2.5. Przyczyny wyjazdu

W 2011 r., podobnie jak w spisie z 2002 r., zebrano dane dotyczące przyczyn emigracji. Jednakże – tak jak wiele innych cech – przyczynę ustalono jedynie dla tych osób (19,9 tys.), dla których wypełniono formularz „długi”, tzn. zebrano informacje w pełnym zakresie badania reprezentacyjnego – dlatego wszystkie podane niżej odsetki odnoszą się do tej grupy osób.

Wszystkie informacje o przyczynach wyjazdu zostały podane przez pozostałych w kraju członków gospodarstwa domowego, do którego osoba należała przed wyjazdem.

Mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego, podobnie jak mieszkańcy Polski, wyjeżdżali za granicę najczęściej z zamiarem podjęcia pracy. Wśród osób, dla których ustalono przyczynę wyjazdu, cel taki określiło 75,9% emigrantów, czyli znacznie więcej niż w 2002 r. (45,4%). Odsetek ten był podobny zarówno dla emigrantów krótkookresowych, jak i długookresowych.

Tabl. 2.4. Struktura przyczyn emigracji

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W tym			
		praca	edukacja	sprawy rodzinne	pozostałe i nieustalone
OGÓŁEM^a	100,0	75,9	4,9	14,6	4,6
Mężczyźni	100,0	84,9	2,6	9,1	3,4
Kobiety	100,0	64,6	7,8	21,6	6,0
Miasta	100,0	75,0	5,7	14,2	5,1
Wieś	100,0	77,5	3,5	15,5	3,5
Czas przebywania:					
od 3 do 12 miesięcy	100,0	77,0	5,5	12,1	5,4
12 miesięcy i więcej	100,0	75,5	4,7	15,5	4,3

^a W odsetkach ogółu emigrantów, dla których ustalono przyczynę przebywania za granicą.

Chęć podjęcia pracy była powodem wyjazdu dla 84,9% mężczyzn i 64,6% kobiet. Częściej do pracy wyjeżdżali mieszkańcy wsi (77,5%) niż mieszkańcy miast (75,0%). Podobne zależności obserwowano także w 2002 r., wtedy jednak odsetki były niższe.

Spośród emigrantów, dla których powodem wyjazdu była praca – 97,8 % przebywało w krajach europejskich, w tym 92,6% w krajach Unii Europejskiej. W poszczególnych krajach odsetek osób przebywających w związku z pracą w ogólnej liczbie emigrantów z województwa kujawsko-pomorskiego był różny. Najwięcej mieszkańców województwa z tej przyczyny wyjechało do Wielkiej Brytanii – 47,9%, następnie do Niemiec – 15,7%, do Holandii – 8,3% oraz do Irlandii – 8,2%.

W przekroju terytorialnym województwa można także zaobserwować zróżnicowanie częstości występowania tej przyczyny – chociaż we wszystkich powiatach była ona najczęstszą. Praca jako przyczyna wyjazdu stanowiła najwyższe odsetki w powiatach: sępoleńskim (85,1% ogółu emigrantów, dla których ustalono przyczynę emigracji), mogileńskim (82,9%), rypińskim (82,3%) i włocławskim (82,2%). Najrzadziej tę przyczynę deklarowali emigrujący z powiatów: grudziądzkiego (62,4%) oraz bydgoskiego (67,9%).

**EMIGRANCI WEDŁUG POWIATÓW POPRZEDNIEGO ZAMIESZKANIA,
DLA KTÓRYCH PRZYCZYNĄ EMIGRACJI BYŁA PRACA^a**

^a W odsetkach ogółu emigrantów, dla których ustalono przyczynę przebywania za granicą.

W skali kraju we wszystkich województwach praca również była najczęstszą przyczyną emigracji. Najczęściej pracy za granicą poszukiwali mieszkańcy województwa świętokrzyskiego (77,0%) i niewiele rzadziej mieszkańcy województw: lubelskiego i wielkopolskiego (w każdym z województw udział na poziomie 76,3%). Najrzadziej z zamiarem podjęcia pracy wyjeżdżali mieszkańcy województwa mazowieckiego (66,1%).

Wyjazdy spowodowane sprawami rodzinnymi uplasowały się na drugim miejscu (co do częstości występowania) – wskazano je dla 14,6% emigrantów województwa. Inaczej niż w przypadku pracy, sprawy rodzinne częściej były przyczyną wyjazdów kobiet (21,6%) niż mężczyzn (9,1%). Nieco częściej z tego powodu wyjeżdżali mieszkańcy wsi (15,5%) niż miast (14,2%).

Wśród osób, które opuściły kraj z powodów rodzinnych do krajów UE wyjechało 87,5%. Najwięcej emigrantów, którzy sprawy rodzinne wskazali jako przyczynę wyjazdu z województwa przebywało w 2011 r. w Wielkiej Brytanii (39,8% ogółu) oraz w Niemczech (25,3%).

Na studia lub w celu podniesienia kwalifikacji wyjechało na okres powyżej 3 miesięcy 4,9% emigrantów. Trzy razy częściej z tego powodu wyjeżdżały kobiety (7,8%) niż mężczyźni (2,6%). Tę przyczynę częściej wskazywali mieszkańcy miast (5,7%) niż wsi (3,5%). Przyczyna ta była nieco częściej wskazywana dla emigracji krótkookresowych (5,5%) niż dla emigracji długookresowych (4,7%). Najwięcej emigrantów z województwa zadeklarowało wyjazd w tym celu do Wielkiej Brytanii (40,2% ogółu wskazujących ten cel jako przyczynę wyjazdu), Niemiec (14,8%) oraz Stanów Zjednoczonych (10,3%).

Nie udało się ustalić przyczyny wyjazdu dla ponad 81% emigrantów z województwa kujawsko-pomorskiego przebywających czasowo za granicą powyżej 3 miesięcy.

2.6. Gospodarstwa domowe z emigrantami

W spisie ludności z 2011 r. zebrano informacje dotyczące gospodarstw domowych i rodzin z osobami przebywającymi za granicą powyżej 3 miesięcy. Według wyników spisu, 69,8 tys., tj. 9,6% (taki sam udział w kraju) wszystkich gospodarstw domowych w województwie kujawsko-pomorskim miało w swoim składzie osobę lub osoby przebywające za granicą powyżej 3 miesięcy. Dla porównania, w 2002 r. gospodarstw domowych, które miały w swoim składzie osobę lub osoby przebywające za granicą powyżej 2 miesięcy było 14,6 tys., tj. 2,1% wszystkich gospodarstw domowych w województwie.

W 2011 r. blisko połowa gospodarstw z osobami przebywającymi za granicą powyżej 3 miesięcy – 48,0% to gospodarstwa domowe, w których wszyscy członkowie przebywali za granicą (w 2002 r. – 46,7%).

W skali kraju największy udział gospodarstw z osobami przebywającymi za granicą odnotowano w województwach: opolskim (17,8% gospodarstw ogółem), podkarpackim (15,9%), podlaskim (15,2%) oraz warmińsko-mazurskim (13,3%).

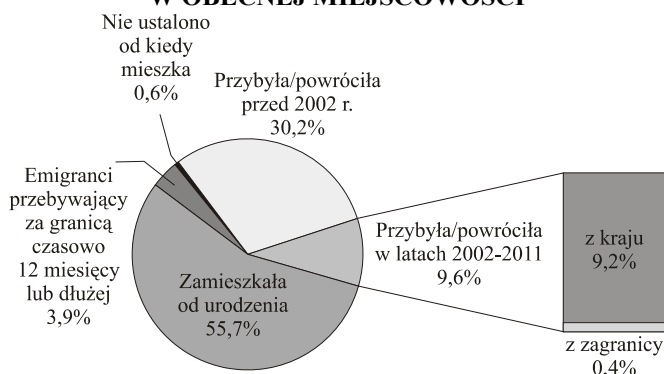
Rozdział III. MIGRACJE WEWNĘTRZNE

1. LUDNOŚĆ WEDŁUG OKRESU ZAMIESZKIWANIA

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2011 r. w województwie kujawsko-pomorskim większość ludności od urodzenia nie zmieniała miejsca aktualnego zamieszkania. Wyniki wskazują, że 1168,1 tys. osób, tj. 55,7% ogółu ludności województwa (w Polsce 56,5%) nie opuszczało swojej miejscowości na okres 12 miesięcy lub na dłużej. Dla porównania wyniki spisu z 2002 r. wykazały, że 1227,2 tys. osób, tj. 59,3% ludności, zamieszkiwało od urodzenia w swojej miejscowości.

Przy porównywaniu wyników spisów 2002 i 2011 należy jednak brać pod uwagę – przedstawione wcześniej¹ – różnice w metodologii badania migracji w obu spisach. Porównując liczby osób, które przybyły lub powróciły do miejscowości obecnego zamieszkania w ostatnich dwóch okresach między-spisowych (1989-2002 i 2002-2011) należy również uwzględniać długości badanych okresów.

LUDNOŚĆ WEDŁUG OKRESU ZAMIESZKIWANIA W OBECNEJ MIEJSCOWOŚCI

Zbiorowość w województwie, która przybyła lub powróciła do miejscowości obecnego zamieszkania (wcześniej mieszkali w innym miejscu przez co najmniej rok), stanowiła 39,8% ogółu mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego, z tego 9,6% (200,6 tys.) migrowała w ostatnim okresie międzyspisowym, tj. w latach 2002–2011. W czasie spisu, poza granicami Polski (12 miesięcy lub dłużej) przebywało 3,9% ludności województwa – tych osób również nie można zaliczyć do mieszkających od urodzenia.

Dla 0,6% ludności nie ustalono okresu zamieszkiwania w miejscowości aktualnego zamieszkania.

W województwie, podobnie jak w kraju, zdecydowanie przeważały migracje wewnętrzne nad zewnętrznymi. Dla 96,5% ludności przybytej do województwa w latach 2002–2011 poprzednim miejscem zamieszkania było inne miejsce w kraju, a dla 3,4% – zagranica.

Tabl. 1. Ludność według okresu zamieszkiwania, miejsca zamieszkania i płci

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem ^a	Zamieszkała od urodzenia	Przybyła do miejsca aktualnego zamieszkania				Emigranci przebywający za granicą czasowo 12 miesięcy lub dłużej
			w 2001 r. i wcześniej	w latach 2002–2011			
				razem	kraju	zagranicy	
w tysiącach							
OGÓŁEM	2097,6	1168,1	634,2	200,6	193,7	6,8	82,9
mężczyźni	1016,7	601,6	273,6	94,2	90,3	3,9	41,2
kobiety	1080,9	566,5	360,6	106,5	103,4	3,0	41,7
Miasta	1269,8	729,8	384,5	88,4	83,0	5,3	58,2
Wieś	827,8	438,3	249,8	112,2	110,7	1,5	24,6

^a W dalszym podziale nie uwzględniono osób o nieustalonym okresie zamieszkania.

¹ Patrz Uwagi metodyczne, dział 2 „Metodologia badania migracji wewnętrznych w NSP 2011”.

Tabl. 1. Ludność według okresu zamieszkiwania, miejsca zamieszkania i płci (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem ^a	Zamieszkała od urodzenia	Przybyła do miejsca aktualnego zamieszkania				Emigranci przebywający za granicą czasowo 12 miesięcy lub dłużej
			w 2001 r. i wcześniej	w latach 2002–2011			
				razem	w tym z		
w odsetkach							
OGÓŁEM	100,0	55,7	30,2	9,6	9,2	0,3	3,9
mężczyźni	100,0	59,2	26,9	9,3	8,9	0,4	4,1
kobiety	100,0	52,4	33,4	9,8	9,6	0,3	3,9
Miasta	100,0	57,5	30,3	7,0	6,5	0,4	4,6
Wieś	100,0	53,0	30,2	13,6	13,4	0,2	3,0

^a W dalszym podziale nie uwzględniono osób o nieustalonym okresie zamieszkania.

Wyniki spisu wykazały, że nieco większą zasiedlonością charakteryzowali się mieszkańcy miast – 57,5% mieszkańców stwierdziło, że mieszka w miejscu zamieszkania od urodzenia; wśród mieszkańców wsi takiej odpowiedzi udzieliło 53,0% mieszkańców. Biorąc pod uwagę płeć, udział mężczyzn (51,5%) zamieszkałych od urodzenia w województwie kujawsko-pomorskim był wyższy niż kobiet (udział na poziomie 48,5%).

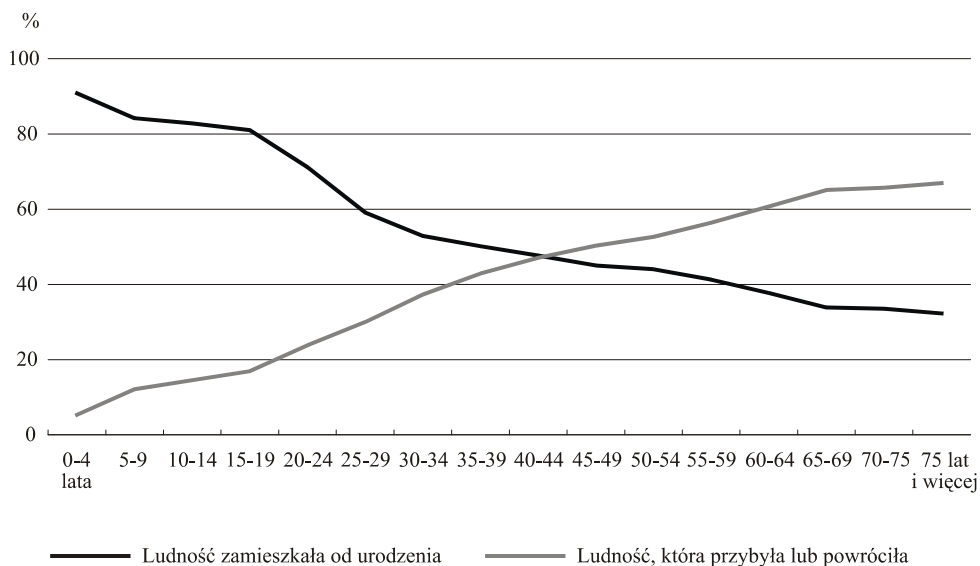
Odsetek osób zamieszkałych od urodzenia w ogólnej liczbie ludności jest związany z wiekiem – najwyższy jest dla osób w wieku 0–4 lata (90,8%) i systematycznie maleje, osiągając najniższą wartość dla osób w wieku 75 lat i więcej (32,3%). W młodszych grupach wieku przeważa ludność zamieszkała od urodzenia, natomiast w grupie osób w wieku 40 lat i więcej już ponad połowa ludności to ludność napływowa.

Tabl. 2. Ludność według okresu zamieszkiwania i grup wieku

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem ^a	Zamieszkała od urodzenia	Przybyła do miejsca aktualnego zamieszkania				Emigranci przebywający za granicą czasowo 12 miesięcy lub dłużej
			w 2001 r. i wcześniej	w latach 2002–2011			
				razem	w tym z		
w odsetkach							
OGÓŁEM	100,0	55,7	30,2	9,6	9,2	0,3	3,9
w wieku:							
0-14 lat	100,0	86,0	1,5	9,1	8,7	0,4	3,3
15-24	100,0	75,8	9,1	11,4	11,3	0,2	3,3
25-34	100,0	56,1	13,6	19,9	19,1	0,8	9,7
35-44	100,0	49,0	33,6	11,2	10,9	0,4	5,3
45-59	100,0	43,4	48,3	4,9	4,7	0,2	2,5
60-74	100,0	35,7	59,2	3,8	3,7	0,2	0,7
75 lat i więcej	100,0	32,3	63,2	3,7	3,6	0,1	0,5

^a W dalszym podziale nie uwzględniono osób o nieustalonym okresie zamieszkania. Bez emigrantów przebywających za granicą 12 miesięcy i więcej.

**UDZIAŁ LUDNOŚCI ZAMIESZKAŁEJ OD URODZENIA I LUDNOŚCI NAPŁYWOWEJ
W OGÓLNEJ LICZBIE LUDNOŚCI WEDŁUG GRUP WIEKU^a**

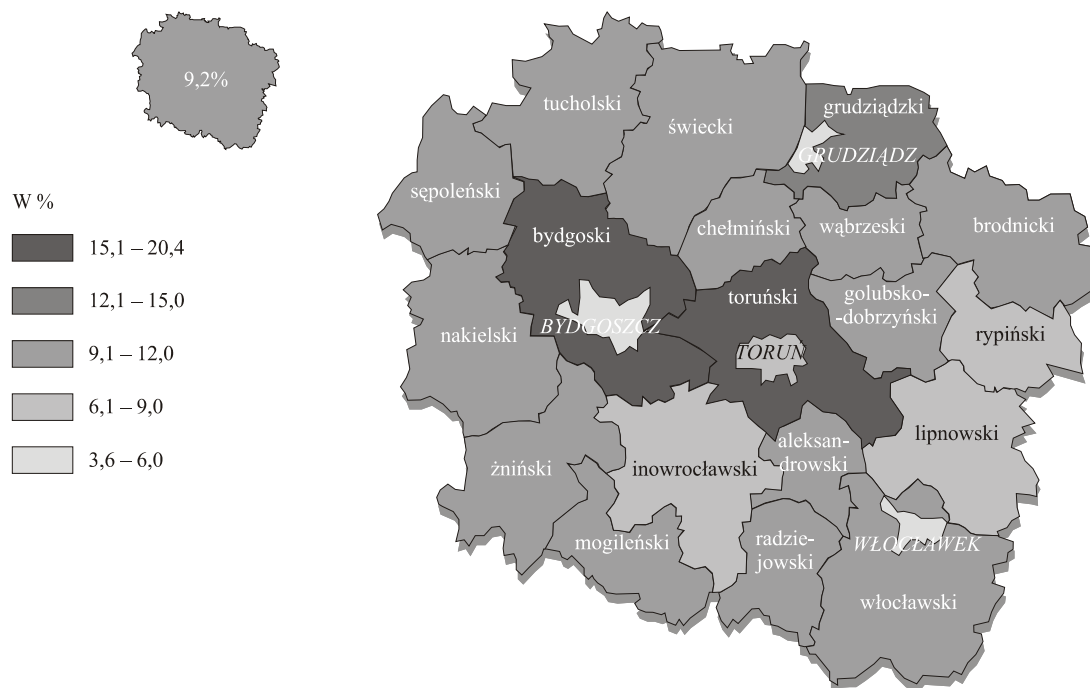

^a Dane podano dla ludności bez osób przebywających co najmniej 12 miesięcy za granicą i osób, dla których nie ustalono okresu zamieszkania w obecnej miejscowości.

**LUDNOŚĆ ZAMIESZKAŁA OD URODZENIA W 2011 R.
W ODSETKACH LUDNOŚCI OGÓLEM W POWIECIE**

**LUDNOŚĆ PRZYBYŁA W LATACH 2002–2011 Z INNEGO MIEJSCA W KRAJU W 2011 R.
W ODSETKACH LUDNOŚCI OGÓŁEM W POWIECIE**

Według danych spisowych w przekroju terytorialnym większy udział ludności mieszkającej w danej miejscowości od urodzenia niż przeciętnie w województwie odnotowano w 11 powiatach. Znaczny udział ludności zamieszkałej od urodzenia zaobserwowano we Włocławku (61,3% ogółu ludności), w powiecie lipnowskim (60,7%) oraz w Bydgoszczy (60,4%). Najmniejszy udział tej ludności zamieszkuje powiat bydgoski (44,8% ogółu ludności).

W latach 2002–2011 najwięcej ludności przybyło do danej miejscowości w powiatach: bydgoskim i toruńskim (odpowiednio 20,4% i 19,1% ogółu mieszkańców). Najmniejszy udział odnotowano we Włocławku (3,6%).

2. MIGRACJE WEWNĘTRZNE LUDNOŚCI W LATACH 2002–2011

W spisie w 2011 r. – podobnie jak w 2002 r. – badano ostatnią migrację osoby, zatem ostatnie migracje „przystąpiły” migracje z lat poprzednich. Z uwagi na to, że każda osoba mogła zmieniać miejsce zamieszkania nawet kilka razy w badanym okresie, faktów migracji mogło być więcej.

W latach 2002–2011 przybyło lub powróciło do województwa kujawsko-pomorskiego – po nieobecności trwającej rok lub dłużej – do miejscowości aktualnego zamieszkania z innego miejsca w kraju na pobyt stały lub czasowy 193,7 tys. osób, tj. 9,2% ludności województwa. Z tego 86,8% przybyło z innego miejsca w kraju, a 13,2% powróciło.

Tabl. 3. Migracje wewnętrzne według kierunków (miasto-wieś) i płci w latach 2002–2011

WYSZCZEGÓLNIENIE	Napływ migracyjny								
	ogółem			do miast			na wieś		
	ogółem	z miast	ze wsi	razem	z miast	ze wsi	razem	z miast	ze wsi
	w tysiącach								
OGÓŁEM	193,7	98,3	95,4	83,0	42,0	41,1	110,7	56,3	54,3
Mężczyźni	90,3	47,2	43,0	37,4	19,4	18,0	52,9	27,9	25,0
Kobiety	103,4	51,0	52,4	45,6	22,6	23,1	57,8	28,5	29,3

Tabl. 3. Migracje wewnętrzne według kierunków (miasto-wieś) i płci w latach 2002–2011 (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Napływ migracyjny								
	ogółem			do miast			na wieś		
	ogółem	z miast	ze wsi	razem	z miast	ze wsi	razem	z miast	ze wsi
	w odsetkach								
OGÓŁEM	100,0	50,7	49,3	42,9	21,7	21,2	57,1	29,1	28,1
Mężczyźni	100,0	52,3	47,7	41,4	21,5	19,9	58,6	30,9	27,7
Kobiety	100,0	49,4	50,6	44,1	21,8	22,3	55,9	27,5	28,3

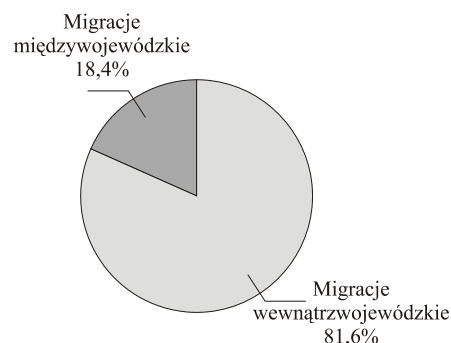
W latach 2002–2011 w ramach migracji wewnętrznych w województwie zaobserwowano większy napływ ludności na wieś (110,7 tys. osób) niż do miast (83,0 tys. osób). Najwięcej osób przemieściło się z miast na wieś (56,3 tys. osób). Drugim, pod względem liczby osób migrujących, kierunkiem były migracje ze wsi na wieś (54,3 tys. osób). Podobne tendencje obserwuje się biorąc pod uwagę migrujących pod względem płci. W przekroju terytorialnym w analizowanych latach w ramach migracji wewnętrznych najwięcej ludności przybyło do powiatu bydgoskiego – 11,2% ludności napływowej do województwa oraz do Bydgoszczy – 10,0%. Także w tym mieście odnotowano największy odpływ ludności, tj. 14,2%. Znaczący odpływ ludności zaobserwowano także w Toruniu – na poziomie 10,4%.

2.1. Migracje międzywojewódzkie i wewnątrzwojewódzkie

Wśród migracji wewnętrznych, które miały miejsce w latach 2002–2011 przeważały migracje wewnątrzwojewódzkie – w granicach województwa kujawsko-pomorskiego migrowało 158,0 tys. osób. Migracje te stanowiły 81,6% wszystkich migracji wewnętrznych w województwie (w kraju udział na poziomie 78,0%), natomiast na migracje międzywojewódzkie przypadało 18,4% (w kraju 22,0%).

Wśród migracji wewnątrzwojewódzkich przeważały kierunki ze wsi na wieś oraz z miast na wieś. Najmniej osób przemieszczało się z miast do miast. Powyższe tendencje obserwuje się biorąc pod uwagę migrujące zarówno kobiety, jak i mężczyzn.

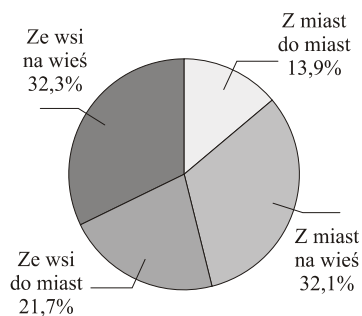
MIGRACJE MIĘDZYWOJEWÓDZKIE I WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE W LATACH 2002–2011

Tabl. 4. Migracje wewnątrzwojewódzkie według kierunków (miasto-wieś) i płci w latach 2002–2011

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Kierunki migracji					
		do miast			na wieś		
		razem	ze wsi	z miast	razem	ze wsi	z miast
	w tysiącach						
OGÓŁEM	158,0	56,3	34,3	22,0	101,7	51,1	50,7
Mężczyźni	74,0	25,3	15,1	10,2	48,7	23,6	25,2
Kobiety	84,0	31,0	19,2	11,8	53,0	27,5	25,5
	w odsetkach						
OGÓŁEM	100,0	35,6	21,7	13,9	64,4	32,3	32,1
Mężczyźni	100,0	34,2	20,4	13,8	65,8	31,8	34,0
Kobiety	100,0	36,9	22,9	14,0	63,1	32,7	30,4

W latach 2002–2011 w ruchu wewnątrzwojewódzkim (w wartościach bezwzględnych) największe napływy ludności odnotowano dla miast Bydgoszczy i Torunia oraz dla powiatów: inowrocławskiego, świeckiego i toruńskiego; największe odpływy zaobserwowano dla powiatów: bydgoskiego, toruńskiego i inowrocławskiego oraz dla Bydgoszczy.

**KIERUNKI MIGRACJI
WEWNĄTRZWOJEWÓDZKICH
W LATACH 2002–2011**

W ruchu wewnątrzwojewódzkim kujawsko-pomorskie znajdowało się wśród województw o ujemnym saldzie dla miast (7 lokata), czyli wielkość odpływu z miast na wieś przewyższała wielkość napływu ze wsi do miast. Dodatkowo saldo odnotowano jedynie w dwóch województwach (podlaskim i warmińsko-mazurskim).

W przypadku migracji międzywojewódzkich z analizy województw obecnego i poprzedniego miejsca zamieszkania wynika, że ludność w okresie międzypisowym najczęściej przemieszczała się między sąsiadującymi województwami. W latach 2002–2011 najwięcej ludności przybyłej do województwa kujawsko-pomorskiego pochodziło z województwa:

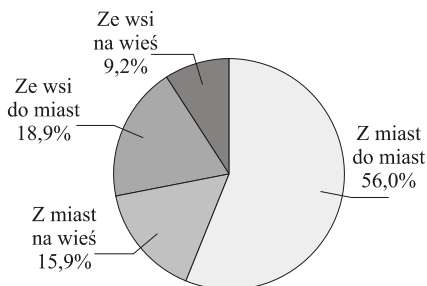
wielkopolskiego – 18,9% ogółu przybyłej w ramach migracji międzywojewódzkich w województwie, pomorskiego – 18,4%, mazowieckiego – 15,5% oraz z województwa warmińsko-mazurskiego – 11,5%.

Mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego w okresie międzypisowym najczęściej przenosili się do następujących województw: pomorskiego – 22,6% ogółu migrujących z województwa do innych województw, mazowieckiego – 22,2%, wielkopolskiego – 22,1%.

Tabl. 5. Migracje międzywojewódzkie według kierunków (miasto-wieś) i płci w latach 2002–2011

WYSZCZEGÓLNIENIE	Napływ migracyjny								
	ogółem			do miast			na wieś		
	ogółem	z miast	ze wsi	razem	z miast	ze wsi	razem	z miast	ze wsi
	w tysiącach								
OGÓŁEM	35,7	25,6	10,0	26,7	20,0	6,7	8,9	5,7	3,3
Mężczyźni	16,3	11,9	4,4	12,1	9,2	2,9	4,2	2,7	1,5
Kobiety	19,4	13,8	5,6	14,6	10,8	3,8	4,7	2,9	1,8
	w odsetkach								
OGÓŁEM	100,0	71,9	28,1	74,9	56,0	18,9	25,1	15,9	9,2
Mężczyźni	100,0	73,1	26,9	74,3	56,4	17,9	25,7	16,6	9,1
Kobiety	100,0	70,9	29,1	75,5	55,7	19,8	24,5	15,2	9,3

**KIERUNKI MIGRACJI MIĘDZYWOJEWÓDZKICH
W LATACH 2002–2011**

Przeważającym kierunkiem migracji międzywojewódzkich, podobnie jak w skali całego kraju, jest kierunek z miast do miast – w spisie stanowił on 56,0% przemieszczeń ludności. Przepływ ludności ze wsi do miast stanowił 18,9%, najmniej ludności przybyło ze wsi na wieś – 9,2%. Podobne proporcje odnotowano dla odpływu ludności z województwa kujawsko-pomorskiego.

2.2. Struktura demograficzno-społeczna osób migrujących w latach 2002–2011

Wiek i płeć

Wśród ludności napływowej przeważały kobiety, stanowiły one 53,4% wszystkich migrujących osób (w kraju 53,2%). Spośród osób, które migrowały w latach 2002–2011, zdecydowaną większość (76,0%) stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, przy czym udział kobiet i mężczyzn kształtował się na zbliżonym poziomie.

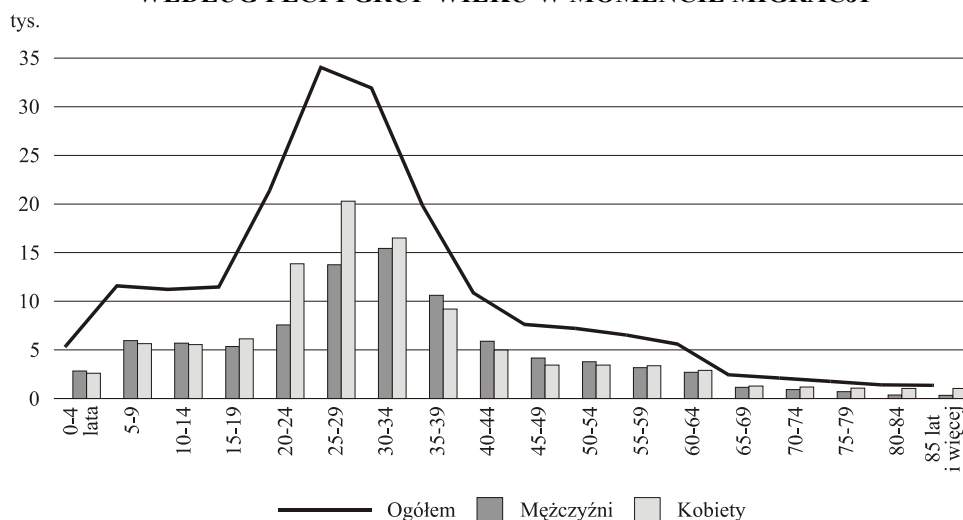
Tabl. 6. Ludność przybyła w latach 2002–2011 z innego miejsca w kraju według płci i ekonomicznych grup wieku^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem			Miasta			Wieś		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
	w tysiącach								
OGÓŁEM	193,7	90,3	103,4	83,0	37,4	45,6	110,7	52,9	57,8
w wieku:									
przedprodukcyjnym	34,6	17,6	16,9	11,8	5,8	5,9	22,8	11,8	11,0
produkcyjnym	147,2	69,2	78,0	65,1	29,9	35,2	82,1	39,3	42,8
mobilnym	123,1	55,4	67,8	57,4	25,4	32,0	65,7	29,9	35,8
niemobilnym	24,0	13,8	10,2	7,7	4,5	3,2	16,3	9,3	7,0
poprodukcyjnym ...	11,9	3,5	8,5	6,1	1,6	4,5	5,8	1,8	4,0
	w odsetkach								
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w wieku:									
przedprodukcyjnym	17,9	19,5	16,4	14,2	15,6	13,0	20,6	22,3	19,0
produkcyjnym	76,0	76,7	75,4	78,4	80,0	77,1	74,2	74,3	74,1
mobilnym	63,6	61,4	65,5	69,2	68,1	70,0	59,4	56,6	62,0
niemobilnym	12,4	15,3	9,9	9,3	11,9	7,1	14,8	17,7	12,1
poprodukcyjnym ...	6,1	3,8	8,2	7,4	4,4	9,9	5,2	3,4	6,9

^a W momencie spisu 2011.

Udział ludności migrującej zamieszkującej w miastach w wieku produkcyjny kształtował się na wyższym poziomie (78,4%) niż udział ludności migrującej zamieszkującej wieś (74,1%). Biorąc pod uwagę ludność migrującą w wieku przedprodukcyjnym, jej udział w latach 2002–2011 ukształtował się na poziomie 17,9%, przy czym udział mieszkańców wsi wyniósł 20,6%, a miast – 14,2%. Osoby w wieku poprodukcyjnym migrowały stosunkowo rzadko, w tym wieku zmieniało miejsce zamieszkania 6,2% ogółu migrantów w województwie.

LUDNOŚĆ PRZYBYŁA W LATACH 2002–2011 Z INNEGO MIEJSCA ZAMIESZKANIA W KRAJU WEDŁUG PŁCI I GRUP WIEKU W MOMENCIE MIGRACJI

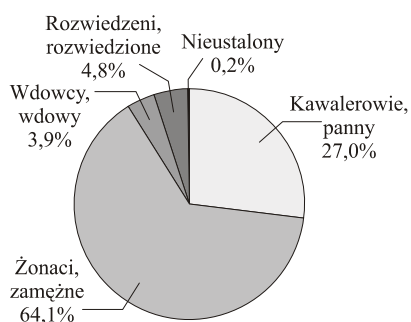

Analizując wiek osób w momencie migracji zauważa się, że najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 25–29 lat (17,6% ogółu ludności napływowej w województwie), przy czym najwięcej mężczyzn było w wieku 30–34 lata (17,1%), a kobiet w wieku 25–29 lat (19,6%).

Stan cywilny prawny

Analiza stanu cywilnego prawnego osób przybyłych w latach 2002–2011 ogranicza się do analizy stanu cywilnego w momencie spisu, ponieważ stan cywilny w momencie migracji nie był badany.

LUDNOŚĆ W WIEKU 15 LAT I WIĘCEJ PRZYBYŁA W LATACH 2002–2011 Z INNEGO MIEJSCA W KRAJU WEDŁUG STANU CYWILNEGO PRAWNEGO W 2011 R.

Liczba ludności w wieku 15 lat i więcej przybyłej do miejscowości obecnego zamieszkania w badanym okresie wyniosła 165,4 tys., co stanowi 85,4% wszystkich przybyłych. Wśród ludności przybyłej, będącej w 2011 r. w wieku 15 lat i więcej, najliczniejszą grupę stanowiły osoby pozostające w związku małżeńskim – 64,1% wśród wszystkich migrantów. Drugą co do liczności grupę stanowiły osoby, które nie założyły jeszcze rodziny, czyli kawalerowie lub panny – udział na poziomie 27,0%.

Udział procentowy kawalerów i panien wśród osób przybyłych do miast był prawie dwukrotnie wyższy niż wśród osób przybyłych na wieś odpowiednio 35,8 % i 19,9%. Wśród osób przybyłych na wieś zdecydowanie najczęściej było żonaty i zameżnych – udział na poziomie 72,8%.

Tabl. 7. Ludność w wieku 15 lat i więcej ogółem oraz przybyła w latach 2002–2011 z innego miejsca w kraju według stanu cywilnego prawnego

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ludność ogółem	Ludność przybyła w latach 2002–2011		
		razem	do miast	na wieś
w tysiącach				
OGÓŁEM	1772,1	165,4	73,7	91,8
Kawalerowie/Panny	516,8	44,7	26,4	18,3
Żonaci/Zameżne	997,8	106,0	39,3	66,8
Wdowcy/Wdowy	166,5	6,4	3,4	3,0
Rozwiedzeni/Rozwiedzione	86,0	7,9	4,3	3,6
Nieustalony	5,1	0,4	0,3	0,1
w odsetkach				
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0
Kawalerowie/Panny	29,2	27,0	35,8	19,9
Żonaci/Zameżne	56,3	64,1	53,3	72,8
Wdowcy/Wdowy	9,4	3,9	4,5	3,3
Rozwiedzeni/Rozwiedzione	4,9	4,8	5,8	3,9
Nieustalony	0,2	0,2	0,6	0,1

Poziom wykształcenia

Podobnie jak w przypadku stanu cywilnego, dane o poziomie wykształcenia ludności przybyłej można analizować jedynie według stanu w momencie spisu (nie zebrano danych o poziomie wykształcenia w momencie migracji).

Wśród ludności w wieku 13 lat i więcej, przybyłej do miejscowości aktualnego zamieszkania w latach 2002–2011 najliczniejszą grupę (26,4%) stanowiły osoby z wykształceniem wyższym. Drugą, co do wielkości, była grupa osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (20,8%), a kolejną – z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (19,5%).

Udział osób legitymujących się wyższym wykształceniem wśród osób przybyłych był wyższy niż wśród ogółu ludności. Stosunkowo wysoki był odsetek osób z wykształceniem wyższym wśród ludności przybyłej do miast. Niemal 70% ludności przybyłej do miast miało wykształcenie co najmniej średnie.

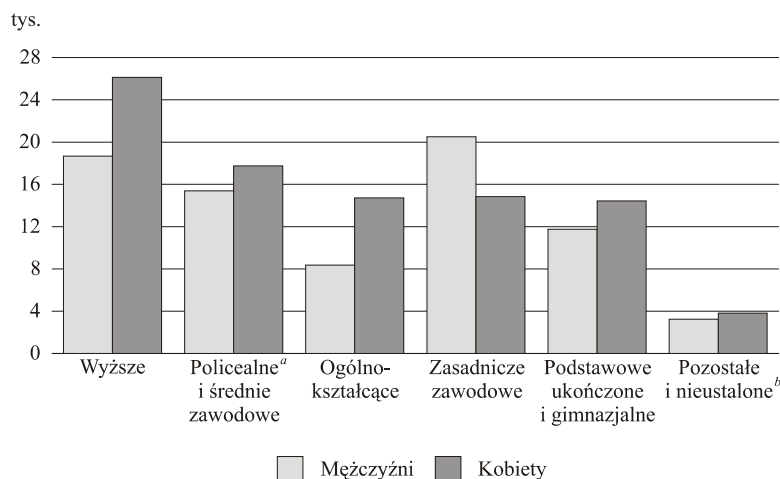
Tabl. 8. Ludność w wieku 13 lat i więcej ogółem oraz przybyła w latach 2002–2011 z innego miejsca w kraju według poziomu wykształcenia

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ludność ogółem	Ludność przybyła w latach 2002–2011		
		razem	do miast	na wieś
		w tysiącach		
OGÓLEM	1818,9	169,6	75,0	94,6
Wyższe	256,0	44,8	24,8	20,0
Policealne ^a i średnie zawodowe	336,7	33,1	13,0	20,1
Średnie ogólnokształcące	199,8	23,1	12,7	10,4
Zasadnicze zawodowe ...	459,2	35,4	11,0	24,3
Podstawowe ukończone i gimnazjalne	457,6	26,2	9,0	17,1
Pozostałe i nieustalone ^b	109,6	7,1	4,4	2,7
		w odsetkach		
OGÓLEM	100,0	100,0	100,0	100,0
Wyższe	14,1	26,4	33,1	21,1
Policealne ^a i średnie zawodowe	18,5	19,5	17,4	21,3
Średnie ogólnokształcące	11,0	13,6	16,9	11,0
Zasadnicze zawodowe ...	25,2	20,8	14,7	25,7
Podstawowe ukończone i gimnazjalne	25,2	15,4	12,1	18,1
Pozostałe i nieustalone ^b	6,0	4,3	5,8	2,8

^a W 2011 r. łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium. ^b Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia.

Analiza poziomu wykształcenia i płci wskazuje, że wśród kobiet (w wieku 13 lat i więcej), które migrowały w okresie międzyspisowym 28,5% posiadało wykształcenie wyższe (analogiczny odsetek wśród ogółu ludności wynosił 15,7%). Kolejną grupę wśród migrujących kobiet stanowiły osoby z wykształceniem policealnymi i średnim zawodowym (19,3%) oraz zasadniczym zawodowym i ogólnokształcącym (odpowiednio 16,2% i 16,1%). Wśród migrujących mężczyzn największy udział migrujących posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe (26,3%). Wykształceniem wyższym legitymowało się 24,0% migrujących mężczyzn (wśród ludności ogółem – 12,3%). Kolejną znaczącą grupę stanowili migrujący mężczyźni z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (19,8%).

LUDNOŚĆ W WIEKU 13 LAT I WIĘCEJ PRZYBYŁA W LATACH 2002–2011 Z INNEGO MIEJSCA W KRAJU WEDŁUG PŁCI I POZIOMU WYKSZTAŁCENIA

^a W 2011 r. łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium. ^b Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia.

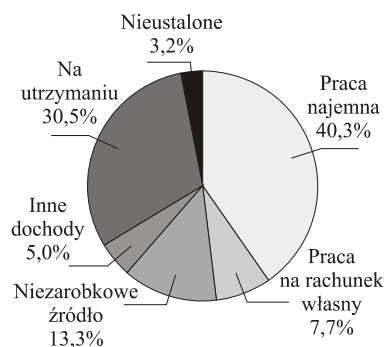
2.3. Źródło utrzymania i aktywność ekonomiczna osób migrujących w latach 2002–2011

Główne źródło utrzymania

Wśród osób przybyłych w latach 2002–2011 do miejscowości aktualnego zamieszkania w województwie kujawsko-pomorskim z innego miejsca w kraju własne źródło utrzymania posiadało – 66,4% (w kraju 67,9%), a pozostających na utrzymywaniu było 30,5% (w kraju 28,6%).

Wśród ogółu ludności przybyłej na obszar województwa własne źródło utrzymania było głównym źródłem utrzymania dla 48,0% ludności. Wyższy był odsetek utrzymujących się z dochodów z pracy najemnej w sektorze prywatnym (udział na poziomie 27,0%), niż w sektorze publicznym (13,3%).

LUDNOŚĆ PRZYBYŁA W LATACH 2002–2011 Z INNEGO MIEJSCA W KRAJU WEDŁUG ŹRÓDŁA UTRZYMANIA

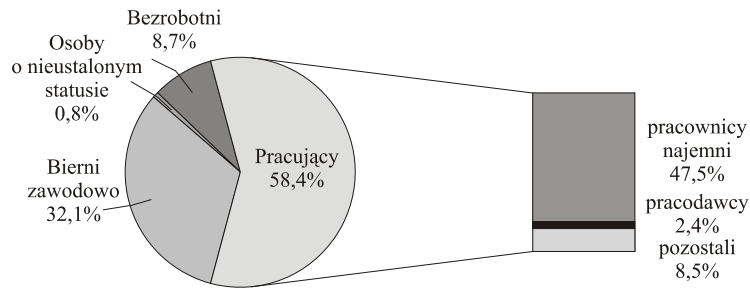

Ludność przybyła utrzymująca się na rachunek własny stanowiła 7,7%, z czego 5,4% na rachunek własny poza rolnictwem. Ludność przybyła utrzymująca się z niezarobkowych źródeł stanowiła 13,3% (w kraju 10,8%) ogółu ludności przybyłej w okresie międzyspisowym, z czego emerytura stanowiła główne źródło utrzymania dla 6,9% przybyłej ludności, renta dla 3,3%, świadczenia pomocy społecznej dla 1,6%, a zasiłek dla bezrobotnych dla 1,4% ogółu przybyłej ludności.

Aktywność ekonomiczna

Zdecydowana większość (67,2%) osób przybyłych w okresie międzyspisowym na obszar województwa kujawsko-pomorskiego, to osoby aktywne zawodowo w wieku 15 lat i więcej, które pracowały lub poszukiwały pracy. Pracujący byli najczęściej pracownikami najemnymi – udział tej grupy kształtował się na poziomie 47,5% ogółu przybyłych w okresie 2002–2011. Odsetek pracodawców wynosił 2,4%. Osoby bezrobotne wśród osób przybyłych stanowiły 8,7%. Podobne tendencje obserwuje się analizując status na rynku pracy osób przybyłych do miast, jak na wieś.

**LUDNOŚĆ W WIEKU 15 LAT I WIĘCEJ PRZYBYŁA W LATACH 2002–2011
Z INNEGO MIEJSCA W KRAJU WEDŁUG STATUSU NA RYNKU PRACY W 2011 R.**

Ludność pracująca

Ludność pracująca, w wieku 15 lat i więcej, przybyła do miejscowości obecnego zamieszkania z innego miejsca w kraju w latach 2002–2011 liczyła 94,1 tys. osób. Spośród wszystkich osób pracujących w województwie w 2011 r. 11,9% stanowiła ludność przybyła w latach 2002–2011. Najwięcej ludności przybyłej pracowało w sekcji przetwórstwo przemysłowe – 19,9 tys. osób (udział na poziomie 21,1% ogółu przybyłych w okresie międzypisowym). Stosunkowo duża liczba osób przybyłych pracowała w sekcjach: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 15,1 tys. osób (udział na poziomie 16,1%), administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne – 8,7 tys. osób (9,3%) oraz budownictwo – 8,5 tys. (9,0%).